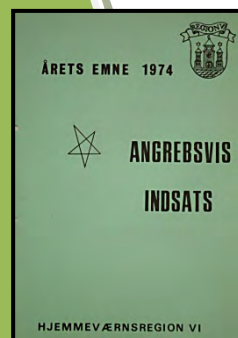

HISTORIEN OM "Årets emne".

GRUNDLÆGGENDE
ENHEDSUDDANNELSE.

Taktisk uddannelse af
hærhjemmevænsgruppen
ved Hjemmevænsregion VI
1967 – 1980.

Forord.

Under navnet "**Årets emne**" igangsatte Hjemmeværnsregion VI i 1972 et uddannelses-system for den taktiske uddannelse af hjemmeværnsgruppen. Det blev en af de største salgssucceser i hjemmeværnsregionens historie og fik hele hjemmeværnsregionen til at samles om ét emne og tale "det samme taktiske sprog". De næste 8 år skabte denne nyskabelse sammenhold og sammenhængskraft for alt personel i hele hjemmeværnsregionen.

Hvert år aktiverede det et meget stort antal faste hjemmeværnsofficerer, civilt ansatte samt frivillige af alle grader, som brugte mange timer på at fremstille projektet.

Med "Årets emne" som grundlag deltog ligeledes et meget stort antal officerer og befalingsmænd af alle grader hvert år på kurserne "R. 15. Taktisk kursus for gruppeførere" og "R. 16. Taktisk kursus for delingsførere", hvor de blev opdateret på indholdet til det nye års emne og proceduren for gennemførelse af uddannelsen.

Kurserne blev som et fast indslag gennemført ved hjemmeværnsregionen og hjemmeværns-distrikterne i november måned året før - samt i januar-februar måned i året, hvor emnet var på programmet, for at gøre førerne klar til at gennemføre uddannelsen af grupperne.

Det aktiverede også utallige almindelige hjemmeværnsgrupper, der gennemførte en standardiseret og målrettet taktisk vedligeholdelsesuddannelse, som gjorde dem klar til at løse deres pålagte krigsopgaver.

Grundlaget var dog lagt langt tidligere, da Hjemmeværnet allerede i december 1961 havde udgivet to ringbind med "BESTEMMELSER FOR UDDANNELSEN VED HJEMMEVÆRNET" benævnt HJV-18-35 bind 1 & 2 forkortet HJV-BU. Bind 2 omfattede bestemmelser for enhedsuddannelsen ved et almindeligt kompagni og indeholdt blandt andet en række eksempelvis standardøvelser.

De blev imidlertid ikke brugt meget ude i landet, men Hjemmeværnsregion VI kunne åbenbart se ideen i centralt fremstillede undervisningsmaterialer og besluttede i 60'erne at omredigere standardøvelserne til lokalt brug. De blev indsat i et ringbind, og udsendt efterhånden som de blev fremstillet, og langsomt voksede bindet sig tykkere og tykkere. Det slog dog ikke rigtigt igennem endnu, hvorfor det i 1972 blev besluttet at give det endnu en chance med en modernisering af materialerne og ved at sætte dem i system, så de blev kendt og bragt i anvendelse i hele hjemmeværnsregionen.

Derfor nedsatte hjemmeværnsregionen i 1972 nogle arbejdsgrupper, der skulle udarbejde et komplet sæt uddannelseshjælpemidler til det taktiske emne "Sikring og Bevogtning". Materialet skulle være klar til anvendelse i uddannelsesåret 1973, og det blev, som nogen måske husker, til flere emner i de følgende 8 år.

Det var alle disse materialer, jeg nu genså under et besøg ved Hjemmeværnsregionens Historiske Udvalg i Glostrup, hvor jeg, sammen med entusiastiske historikere, fik til opgave at samle og registrere materialet. Det arbejde er nu tilendebragt, men historien om tilblivelsen af et unikt "uddannelsesværktøj" er så god, at jeg synes den bør bevares for eftertiden og ikke mindst som en stor tak til de mange opfindsomme, initiativrige og entusiastiske hjemmeværnere, frivillige som faste, militære som civile, der har medvirket til at gøre "Årets emne" til en stor succes.

Udover de mange indsamlede arkivalier jeg har brugt som støtte for min historie, har jeg også fået hjælp af nogle af de officerer, der dengang var med til at fremstille projektet.

En særlig tak skal bringes til Hans Trolle, arkivar ved vores Historiske Udvalg i Glostrup, for loyalitet, vågne øjne og total kompromisløshed. Han påtog sig uden tøven det store arbejde at redigere og læse korrektur på min tekst. Utallige kommaer har han fjernet eller indsat på de rette steder og tillige rettet mine "ubehjælpelige formuleringer", forhåbentlig til et sprog læserne bedre forstår.

Så her kommer historien "set fra min stol".

Eddie Fornø.

Indholdsfortegnelse.

Forord.

- 1. Taktisk uddannelse ved Hjemmeværnsregion VI: 1.**
 - Det begyndte med et besøg i Glostrup.
 - Opstart med forhindringer.

- 2. Fra papyrus til lyd og dias: 4.**
 - Der løftes i flok.
 - Et tilbageblik.

- 3. "Årets emne i støbeskeen: 5.**
 - Sådan begyndte det.
 - Indledende research.
 - Gruppekontrolskema fra 1973.
 - Enhedsuddannelsens indhold.
 - Den første udgivelse og autorisation.

- 4. Hjemmeværnsregionen sætter turbo på: 8.**
 - Startskuddet.
 - Hovedskrivelsen der satte gang i det hele.
 - Ide og baggrund.
 - Cyklus indføres i uddannelsen.
 - Ny arbejdsgruppe oprettes.
 - Standardiserede undervisningsmaterialer letter vejen.

- 5. Intermezzo: 12.**
 - Teknologien holder sit indtog.
 - Publikationen var omdrejningspunktet.
 - Fjendelektionen.

- 6. Først skal førerne dog med: 15.**
 - Taktisk uddannelse for befalingsmænd.
 - Indkaldelse til et taktisk kursus for gruppeførere.

- 7. Det var i den kolde krigs tid: 17.**
 - Warszawapagten dominerede i vores region.
 - Synchronmaten revolutionerer.

- 8. Den første cyklus bliver til: 18.**
- Det begyndte i 1972.
- Styring og projekt.
- 9. Publikationen var nøglen: 19.**
- Publikationens indhold.
- 10. Gennemførelse af uddannelsen: 20.**
- "Årets emne".
- Introduktionen.
- 1. Mødeaften (teori).
- 2. Mødeaften (teori).
- Øvelsesdagen, Standardøvelsen, praktik.
- Enhedsskydningen.
- 11. Uddannelsens tilrettelæggelse: 22.**
- Aktivitet i første halvår.
- Aktivitet i andet halvår.
- 12. Den første cyklus 1973-1976: 23.**
- 1973. Sikring og bevogtning.
- 1974. Angrebsvis indsats mod luftlandsætninger.
- 1975. Overvågning.
- 1976. Modstand land/by.
- 13. Den anden cyklus 1977-1980: 28.**
- 1977. Sikring og bevogtning.
- 1978. Overfald.
- 1979 Overvågning.
- 1980. Modstand land/by.
- 14. Hvad der siden hændte: 29.**
- Hjemmeværnskommandoen tager over.
- Hjemmeværnsskolen får ansvaret.
- 15. Afslutning: 32.**
- Hermed slutter beretningen om "Årets emne".

16: Henvisninger: 33.

17: Bilag: 35.

Bilag 1:

HJVR VI. Uddannelsesmeddelelse nr 48/67 af 17. okt. 1967.
(Tilpasning af standardøvelser til lokalt terræn).

Bilag 2:

HJVR VI: Uddannelsesmeddelelse nr. 26/70 af 10. jun. 1970.
(Forsøg med moderne undervisningsform).

Bilag 3:

HJVR VI skr. Nr. O.180.06-53 af 6. jan. 1972 med 3 bilag.
(Udarbejdelse af standardøvelse m.m. og direktiv for
arbejdsgruppe "standardøvelse" og "enhedsskydning").

Bilag 4:

Skitse over rute og momentplacering "Grundlæggende
enhedsuddannelse".

Bilag 5:

HJVR VI skr. Nr. O.180.06-1115 af 14. apr.1972.
(Direktiv for udarbejdelse af fjendebilledet til standardøvelse
"Sikring og bevogtning).

Bilag 6:

Kurstilbud for taktisk kursus for halvdelings- og delings-
førere R.16 og for gruppeførere R.15.

Bilag 7:

Timeplan for taktisk kursus for gruppeførere R.15 den 15. nov.
1975.

Bilag 8:

Det fiktive kort "Havneby".

Beretningen om "Årets emne" ved Hjemmeværnsregion VI.

af
Eddie Fornø.

Som jeg husker den, men med stor støtte fra mange af de involverede!

1. Taktisk uddannelse ved Hjemmeværnsregion VI.

Det begyndte med et besøg i Glostrup.

I november måned 2010 aflagde Hjemmeværnsregion VI Seniorselskab (en pensionistklub hvor jeg er medlem), et besøg ved daværende Totalforsvarsregion Københavns Historiske Udvalg i Glostrup. Her fik vi en orientering om historikernes arbejde og blev vist rundt i samlingerne. Jeg faldt over et mindre bjerg af lydbånd, lysbilledkassetter m.m., der satte minderne i gang om "de gode gamle dage som uddannelsesofficer ved Hjemmeværnsregion VI."

Formanden for det historiske udvalg, Hans Raahauge, fortalte, at han var i gang med at scanne materialet, så det kunne bevares for eftertiden, men at han i øvrigt ikke kendte materialet, eller hvordan det var blevet anvendt.

Som uddannelsesofficer ved Hjemmeværnsregion VI havde jeg i 1970'erne været med til at fremstille en del af det materiale, der nu lå på hylderne. Det var blevet anvendt i den taktiske uddannelse af den almindelige hjemmeværnsgruppe under navnet "Årets emne". Det kom jeg til at nævne for Raahauge, der straks sagde: "Så kan du jo passende komme og bringe orden i kaos. Vi har brug for en, der kan være med til at sortere, registrere og arkivere materialet".

Som den kreative igangsætter han er, var det ikke nok for ham at få materialet katalogiseret – nej, noget af det skulle også overspilles til DVD og have hele historien og baggrunden med, så det kunne formidles til interesserede.

Da jeg havde sagt A, måtte jeg jo også sige B.

Derfor mødte jeg op i begyndelsen af 2011 i det Historiske Udvalg i Glostrup, hvor jeg blev særdeles godt modtaget og blev optaget i en kreds af entusiastiske og engagerede historiske medarbejdere. Jeg fik anvist en arbejdsplads, og var jeg i tvivl om noget, så var jeg omgivet af ekspertise på alle felter. Det var bare at finde ud af, hvem der lige sad inde med den viden og de kompetencer, jeg havde brug for. Alle deler villigt deres viden ud med andre. Det har jeg haft meget brug for, og jeg har undervejs i projektet fået al den støtte og hjælp, jeg havde behov for.

Nu var det så bare at smøge ærmerne op og komme i gang med projektet – troede jeg!

Her er holdet i 2015

Opstart med forhindringer.

Det første jeg gjorde var at danne mig et overblik over det materiale, der var indsamlet. Det viste sig heldigvis, at vi havde samtlige "Årets emner" komplette. I alt 8 emner, med publikationer, lysbilledserier med både introduktion og fjendespil og med de tilhørende lydband, ja endda masterbåndene lå alle på hylderne.

Vanskelighederne begyndte, da spolebåndene skulle overspilles til DVD. I sin tid var båndene blevet indspillet på hastigheden 7½ tomme pr. min. for at give den bedste lyd gengivelse ved kopiering og afspilning. Vi havde en del spolebåndoptagere på hylderne, men enten virkede de ikke, eller også kunne de ikke afspille med denne hastighed - undtagen én: Det var en fire-spors Tandberg, som hjemmeværnsregionen havde indkøbt i halvfjerdserne netop for at kunne producere fjendespillene. Den var heldigvis også blevet afleveret til historisk udvalg, vist nok af oberst Bæk. Den var desværre defekt, og den var totalt død. En pensioneret elektronik mekaniker, Bent Ostermann, indvilligede i at kigge på dyret, men da han så den, havde han ikke de store forhåbninger til, at det skulle lykkes, især da det ikke længere var muligt at skaffe reservedele.

Han drog dog af med den, og da han kom tilbage efter en uges tid, kunne han fortælle, at fremføringsrullerne var smuldret bort. Nu havde han dog lige fået lagt korkgulv i sit køkken, og her var der en flise i overskud. Et lille stykke af den havde han slebet ned til ½ millimeters tykkelse og formet to ruller, der kunne limes på spoleakslerne, så nu virkede det. Voilá. "Det umulige klares straks, mirakler tager blot lidt længere tid"!

Vi skulle også bruge en synchromat. Det er en boks, der overfører skifteimpulserne fra båndet til lysbilledapparatet, så billederne skifter automatisk og følger lyden. Her var vi heldige, troede vi! En landsdækkende efterlysning gav resultat, og fra Jylland ankom en spritny synchromat. Den lå stadig i originalæskan endda med instruktion, og den så ud som om, den aldrig havde været i brug. Det havde den vist heller ikke, men udover netstrøm blev den drevet af batterier, og de sad desværre stadig i. Batterisyren havde ædt det meste af indmaden, så den var ubrugelig. Til alt held viste det sig, at vi alligevel ikke fik brug for en synchromat, da vi løste billedskiftene på anden vis.

Den sidste hurdle var, at vi skulle have overspillet båndene fra spolebåndoptageren til DVD. Et besøg i en radioforretning gav det svar, at det ikke kunne lade sig gøre (og de var ellers så flinke i Fona). Det svar kunne vi jo ikke bruge til noget, og det er da heller ikke et svar hjemmевærnsfolk tager for gode varer.

Problemet blev smidt på bordet en onsdag til vores faste morgenmøde, og en fra holdet, Niels Poppenbøl løste problemet simpelt og enkelt.

Som han sagde: "Mikrofon- ind- og udgange har jo ikke ændret sig, selvom man er gået over til computer teknik"! Han havde ledningen med de rigtige stik og et program på sin PC, så nu kunne vi gå i gang med at overspille båndene.

"Problemknuseren POP", Niels Poppenbøl & Eddie overspiller bånd.

De mange lysbilleder skulle først scannes, men det største arbejde her var at pudse hvert enkelt lysbillede før scanningen. Til sidst skulle billeder og lyd sættes sammen. Det foregik med et andet PC-program, "Movie maker." Det var her synchromaten skulle have fortalt, hvor billedskiftene skulle indsættes, men vi lyttede os i stedet til, hvor tekst og billeder passede sammen.

Med alle tekniske problemer løst rullede arbejdet nu med sortering, registrering og arkivering af de indsamlede arkivalier.

Nu må vi så foretage et spring på ca. 50 år tilbage i tiden til den gang, hvor jeg først hørte om "Årets emne".

2. Fra papyrus til lyd og dias.

Der løftes i flok.

Ved tilblivelsen af "Årets emne" har der fra begyndelsen i 1967 og frem til 1980 været involveret en lang række personer. Frivillige af alle grader samt fastansatte officerer og civile. I hele forløbet blev indholdet til de enkelte emner vendt og drejet, før de blev realiseret. Alle gav deres bidrag, og uden deres entusiasme og medleven i projektet var det ikke blevet til den succes, som det blev. I dag er nogle af de medvirkende døde, andre har tidligt forladt Hjemmeværnet og er forsvundet ud til en civil tilværelse. Heldigvis er der endnu nogle af de gamle kæmper tilbage, også nogen der var med fra begyndelsen. Dem har jeg selvfølgelig konsulteret, så historien kan blive så korrekt som mulig. Er der fejl og mangler, er de helt på min kappe.

Et tilbageblik.

Det begyndte for mig i 1971. Jeg var en ung, håbefuldt premierløjtnant, halvkompagnifører antaget på prøve i 3 år. Efter 2½ års tjeneste ved Hjemmeværnsdistrikt 51 Odsherred blev jeg efter ansøgning forflyttet til Hjemmeværnsregion VI. Jeg skulle tiltræde jobbet som uddannelsesofficer ved Hjemmeværnsdistrikt Hillerød, men før jeg kunne begynde mit virke der, skulle jeg først gennem en grundig introduktion ved hjemmeværnsregionens stab. Her blev jeg indført i hjemmeværnsregionens administrative rutiner, uddannelsessystem og meget andet nyttigt af halvkompagnifører, premierløjtnant K.G. Laitinen. Hans kontor, der var meget trangt, lå på loftsetagen på Vennerslund i Hellerup.

Det havde den fordel, at Laitinen ikke behøvede at rejse sig, når han skulle bruge et nyt reglement (hvad han ofte skulle til sin manuduktion af mig). Alt var inden for armslængde. Praktisk! Ja, hvad skal man med store prangende kontorer, som man bare kan fare vild i?

Efter denne introduktion var jeg klædt på og klar til at møde de frivilliges udfordringer ved mit nye hjemmeværnsdistrikt. - troede jeg!

Min forgænger i "embedet" var allerede rejst for at søge lykken i det private erhvervsliv, så jeg følte mig godt nok som Palle alene i verden.

Min første handling var at foretage en inspektion af mit nye "kongerige" - en statelig villa på Bournonvillesvej i Fredensborg.

I et lille lokale i kælderen lå uddannelsesmaterielkontoret (UMAK) - ja vi kan det der med lange ord og forkortelser! Her stod et stort bord, der var ved at bryde sammen under den tonstunge vægt af papirbunker i variable størrelser. Ved et nærmere eftersyn viste det sig at være taktiske lektioner og standardøvelser udarbejdet af hjemmeværnsregionens flittige operationssektion og fordelt til hjemmeværnsdistrikterne i den gode hensigt at lette distrikterne og kompagnierne i arbejdet med at uddanne grupperne udi taktikkens svære kunst.

Af dateringerne kunne jeg se, at de første øvelser var tilgået allerede i 1967. Herefter var udgivelserne kommet i en lind strøm i de følgende år uden at komme videre - blot for nu at ligge og samle støv! - her "PÅ MIT UMAK"!

Lidt huskede jeg da fra min introduktionsperiode, men en opringning til operationssektionen var nødvendig - og afslørede den sørgelige sandhed. Det, der skulle blive den spæde begyndelse på "Årets emne", var af ukendte årsager strandet på UMAK og aldrig kommet ud til brugerne. Selvom projektet var godt og gennemtænkt, havde man nemlig ikke "på gulvet" helt forstået sammenhængen og metodikken i materialet, og hvor godt det var. Det skulle vi erfare nok en gang mange år senere.

3. "Årets emne" i støbeskeen.

Sådan begyndte det.

Enhedsuddannelsen, der senere blev døbt "Årets emne", blev påbegyndt i september 1967 af hjemmeværnsregionens operationssektion (senere benævnt uddannelsesafdelingen). Chefen var på daværende tidspunkt Kaptajn P.I. Hansen, og uddannelsesofficererne var premierløjtnanterne K. Bæk og K.G. Laitinen.

De to premierløjtnanter drøftede hvilke emner – udover patruljetjenesten – der skulle sættes fokus på. De fandt, at enhedsuddannelsen var et forsømt område, men for at komme i gang var det nødvendigt at kende målgruppen. Det var den almindelige deling og gruppe med de funktioner, der organisatorisk var bestemt og med den dertil hørende funktions- og enhedsuddannelse.

Grundlaget var HJV-BU bind 2, der var udgivet af Hjemmeværnet i 50'erne. Her var udarbejdet en række forslag til standardøvelser, der lokalt kunne tilpasses eget terræn, men de blev kun anvendt i ringe omfang ude i landet.

Den 17. oktober 1967 udsendte hjemmeværnsregionen uddannelsesmeddelelse nr. 48/67 (se bilag 1) med et tilbud om færdigt udarbejdede standardøvelser placeret i terrænet omkring Trørød-Holte og de militære øvelsesterræner i SJÆLSMARK-SANDHOLM-HØVELTE til brug for delinger, grupper og kompagnipatruljer. Øvelserne kunne hjemmeværnsdistrikterne rekvirere ved: "Hjemmeværnsregion VI UMAK, lokal 27, mellem kl. 1230 - 1600". Ja, sådan stod der i skrivelsen!

En ny uddannelsesmeddelelse nr. 26/70 af 10. juni 1970 (se bilag 2) introducerede "Årets taktiske emne OVERVÅGNING" under overskriften "Moderne undervisningsform". Her blev fordelt et forsøgsmateriale, "GRUPPEUNDERVISNING", der senere blev kendt som "spørgsmål /svar" lektionen. I uddannelsesmeddelelsen stod endvidere: "...er den nye form for undervisning anvendelig for brugerne vil Hjemmeværnsregionen udbygge næste års emne ILDOVERFALD med et lignende hefte, således at der indgår spørgsmål, tegninger m.m., som direkte fører hen på årets taktiske emne og standardøvelse".

Det er her første gang man støder på betegnelsen "Årets emne", der fik så stor betydning for den taktiske uddannelse af hjemmeværngruppen.

Uddannelsesmeddelelsen var underskrevet af K. Bæk, der nu var fg. CH O/SEK.

Indledende research.

Før udarbejdelsen af øvelserne var der dog gået et stort forarbejde. Enhedsuddannelsen var indtil da blevet grebet vidt forskelligt an ved kompagnierne og var et lidt forsømt område. For at komme i gang var det nødvendigt at kende enheden, der skulle uddannes, og hvad der skulle fokuseres på. Bæk og Laitinen udarbejdede først et gruppekontrolskema, der beskrev gruppens størrelse, organisation og funktioner.

Skemaet viste 9-mandsgruppen, holdinddelingen, hvilke funktioner gruppen skulle indeholde, og det angav også den nødvendige uddannelse, som hver enkelt funktion og den samlede gruppe skulle gennemføre, for at de kunne løse deres pålagte opgaver.

Med organisationen og funktionsuddannelsen beskrevet og på plads kunne næste skridt i enhedsuddannelsen tages.

Gruppekontrolskemaet fra 1973.

HJEMMEVÆRNSREGION VI

JAN 1973.

DEN NORMALE GRUPPE

9 MAND.

HOLD	PERSONEL	VÅBEN	PRIMÆR UDD.	SEKUNDÆR UDD.	FÆLLES UDD.
	GF	GV/MP	GF 1,2,R.58	R.15, R.18	R.67
MG	MGSK	MG(FA)	R.70 I,II,III		R.67
	MOHJ	GV	R.70 I,II,III		R.67
PV	NK/GRP	GV/MP	R.66, PVH	GF 1,2,R.58	R.67
	PVSK	GV/MP + M 72	R.66	PVH	R.67
	PVHJ	GV/MP/ M 72	R.66		R.67
GV	GV/MPSK 1	GV/MP	R.31 I,II		R.67
	GV/MPSK 2	GV/MP	R.51		R.67
	GV/MPSK 3	GV/MP	R.21		R.67

PVH = Panserværneholdføreruddannelse.

Bemærkninger:

PV-holdet kan også normeres med 84 mm DYKN M/65.

I så fald indgår M 72 i GV-holdet, såfremt opgaverne og tildelingen af M 72 kræver/tillader dette. Dette medfører at hele GV-holdet bør være uddannet på kursus R.66. En GV/MPSK uddannes i PVH.

Afvigelser som nævnt ovenfor foretages efter princippet at - funktion - våben og uddannelse følges ad.

Kursusbenævnelser:

- R. 21.: Gruppesanitetsmand.
- R. 31. I & II.: Snigpatrulje & snigpatruljefører.
- R. 51.I,II,III & IV.: Pioner (sprængningshjælper, landmine, hindre & materiel).
- R. 66.: Panserværnsrakete M/72 LAW.
- R. 67.: Pansernærbekæmpelseskursus.
- R. 68. I. & II.: Dysekanon 84 mm, Carl Gustaf (hvis tildelt dysekanon).
- R. 70. I. II. III.: Maskingevær M/62 (funktion, taktik & affutage).

De undersøgte også, hvor lang den gennemsnitlige "levealder" var for en aktiv hjemmeværnssoldat i en almindelig gruppe, og vurderede den til at være ca. 4 – 5 år.

Med alt dette som baggrund og med de i Feltreglement for Hjemmeværnet H. 1. anførte kampfaser opstod den 4-årige cyklus.

Den blev "evig gyldig" for enhedsuddannelse af gruppen og for vedligeholdelsesuddannelse af befalingsmænd de næste mange år.

Tanken var indledningsvis, at gruppen først skulle uddanne sig til løsningen af den opgave, gruppen var pålagt at løse ved "HJEMMEVÆRNET PÅ PLADS" - altså den skarpe krigsopgave. Herefter kunne gruppen gå ind i cyklus og tage de resterende emner i det fireårige "loop".

Det blev dog senere ændret, så alle grupper arbejdede med det samme taktiske emne i et givet år, deraf navnet "Årets emne". Det var mere rationelt for fremstillingen af undervisningsmaterialer og hjælpemidler, og det gav endvidere sammenhængskraft, at alle enheder fokuserede på den samme opgave.

Enhedsuddannelsens indhold.

På grundlag af disse tanker og overvejelser blev det derfor besluttet, at det enkelte taktiske emne i enhedsuddannelsen skulle have følgende indhold og opdeling:

- En fjendelektion: - orientering om modstanderens taktik, uniformering & materiel.
- En taktiklektion: - taktikken, kombineret med en spørgsmål/svar lektion der skulle skabe forståelse for opgavens løsning, og som med kontrolspørgsmål inddrager gruppens medlemmer aktivt i undervisningen.
- En standardøvelse: - som er den vigtigste del, hvor man får trænet samarbejdet mellem gruppens medlemmer og personellet væk fra den indendørs undervisning og ud i marken med udrustning og våben anlagt. På den tid var det i Hjemmeværnet en almindelig opfattelse, at man kunne øve alt indendørs og i små sko, hvilket jo også var mere bekvemt.

Denne anførte opdeling blev med få justeringer fastholdt, til hjemmeværnsregionen i 1980 producerede det sidste årets emne.

Den første udgivelse og autorisation.

I februar måned 1968 fordelte hjemmeværnsregionen et ringbind indeholdende den første samling af standardøvelser til underlagte hjemmeværnsdistrikter, der så skulle fordele dem videre til hjemmeværnsskorpagnerne. Samlingen var langt fra komplet, men en indholdsfortegnelse med overskrifter og bemærkningen "udgives senere" gav lovning på, hvad der var i vente, - og som bekendt kommer alt jo til den, der kan vente!

I begyndelsen var øvelserne udarbejdet til både delings- og gruppeniveau som en blanding af feltøvelser i terræn og rekognosceringsøvelser i byområder, alle med tilhørende støttematerialer.

Senere faldt øvelserne i delingsramme dog ud, antagelig ud fra den erkendelse at delingsførerens obligatoriske uddannelse på Hjemmeværnsskolen ikke rakte til en egentlig taktisk føring af delingen, men kun gav grundlag for at koordinere flere gruppers indsats, og at det var for vanskeligt at få den organisatoriske deling til at møde samlet frem til uddannelse.

Forordet i samlingen var af Chefen for Hjemmeværnsregion VI, oberst S.A.H. Trauelsen. Med sin underskrift autoriserede han den samling af standardøvelser, der senere skulle blive kendt af alt personel ved hjemmeværnsregionen under benævnelsen "Årets emne". I forordet anfører obersten bl.a.: "*Hjemmeværnsregionen anser det for meget væsentligt, at denne samling standardøvelser m.m. – udarbejdet i lokalt terræn på grundlag af standardøvelserne i Hærhjemmeværnets Bestemmelser for Uddannelsen (HHV BU) - udsendes allerede nu, selv om samlingen ikke er komplet. Hjemmeværnsregionen venter, at samlingen vil skabe mulighed for en endnu mere effektiv og rationel gennemførelse af enhedsuddannelsen. Medens grunduddannelse og funktionsuddannelse kan gennemføres ved enkeltmands deltagelse på kurser ved hjemmeværnsdistrikter og hjemmeværnsregionen, må det stå klart, at enhedsuddannelsen principielt – under kompagnichefens ansvar – bør hvile på de respektive enheders egen fører*".

Således skrev oberst S.A.H. Trauelsen i februar 1968 på Vennerslund, hjemmeværnsregionens domicil på daværende tidspunkt, men dem, der fødte ideen og førte pennen til de første udgivelser, var dog operationssektionen i hjemmeværnsregionens stab.

I sektionen indgik kaptajn P.I. Hansen (senere major og chef for Hjemmeværnsdistrikt VII), premierløjtnant Klaus Bæk (senere oberst og chef for Hjemmeværnsregion VI) og premierløjtnant Kaj Georg Laitinen (senere major og chef for flere forskellige hjemmeværnsdistrikter i hjemmeværnsregionen).

Udover øvelserne indsat i ringbindene kunne øvelserne naturligvis også rekvireres ad libitum. Det var før fotokopimaskinerne havde holdt deres indtog ved hjemmeværnsdistrikterne, så denne mulighed var kærkommen og arbejdsbesparende for såvel distrikter som kompagnier.

Fra 1968 til 1970 blev der udgivet standardøvelser m.m. for de fire indsatsmåder, og da Hjemmeværnsregionen var præget af storbymiljøet endvidere særlige kompendier, hvor indsatsen i bymæssig bebyggelse, parker og skove blev indgående behandlet.

Oberst S.A.H. Trauelsen var i tiden 1965-1982 chef for Hjemmeværnsregion VI,

Regionens stab flyttede i 1962 til Vennerslund på grund af Kastellets renovering.

Vennerslund var en stor herskabsvilla, beliggende i Charlottenlund, lige syd for Charlottenlundfortet, på det der i folkemunde blev kaldt for "Skibsredergrundene".

4. Hjemmeværnsregionen sætter turbo på.

Startskuddet.

Der gik nu nogle år, hvor standardøvelserne blev indarbejdet. Jeg ved det ikke med sikkerhed, men måske gik det for trægt med at udbrede kendskabet til produktet. I januar måned 1972 tog hjemmeværnsregionen initiativ til at iværksætte et projekt, der skulle udarbejde standardiserede øvelser m.v. og servere dem på en mere spiselig og spændende måde. Det var igen O-SEK, nu med Klaus Bæk som major og chef, der systematiserede og igangsatte det nye "Årets emne", men det var stabschefen, oberstløjtnant Henning Petersen, der med sin underskrift på hovedskrivelsen igangsatte det hele i 1972.

**Hovedskrivelsen.
(bilagene til skr. se bilag 3).**

EMMEVÆRNSREGION VI
rtunstok 4, Kastelet
oo København Ø.
1) 14 56 56

Nr. O.180.06-53
Den 6 JAN 1972.

Til KN E.H. Hansen
KN O. Engelbrechtsen
KN H.D. Fabricius
PRLT G. Søndergård Petersen
PRLT E.E.J.K. Dalgård
PRLT K.O. Guinness
KN S. Lindgreen Hansen
KN C. Rietbergen

Eft.: Hjemmeværnsdistrikterne.

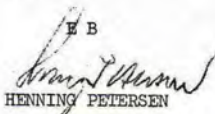
Emne: Udarbejdelse af standardøvelse m.m.

Ref.: Samtale mellem CH/HJVD II, CH/HJVD V, CH/HJVD IX, CH/HJVD BIR og CH/O HJVR VI.

Bilag: Direktiv for arbejdsgrupperne.

1. I fortsættelse af ref. har hjemmeværnsregionen nedsat de i bilag nævnte arbejdsgrupper med opgave at fremkomme med forslag til standardøvelser, enhedsskydninger m.m., jf. vedlagte direktiv.

2. Arbejdsgruppernes udkast vil blive forelagt til drøftelse på distriktsledermødet den 22 aug og uddannelsesofficersmødet den 24 aug 1972.

E B

HENNING PETERSEN
næstkommanderende

Ide & baggrund.

Tanken med og ideen bag de centralt fremstillede standardøvelser var, at det skulle lette vejen for delinger og grupper. Det skulle spare den frivillige øvelsestilletægger for arbejdet med selv at finde det reglementariske grundlag frem til udarbejdelse af lektionerne og med det ofte tidskrævende arbejde at finde og bestille det rette terræn til afholdelse af standardøvelserne. Med en mindre bearbejdning og lokal tilpasning af materialet kunne øvelsestilletæggeren gå direkte i gang med undervisnings- og øvefasen. I de følgende år blev konceptet udviklet i takt med de erfaringer, der blev indsamlet. Der blev foretaget tilretninger og justeringer, men grundformen blev bibeholdt.

Cyklus indføres i uddannelsen.

Som tidligere nævnt var der blevet udarbejdet standardøvelser for både delinger og grupper. Det viste sig dog at være for vanskeligt at gennemføre delingsøvelser, hvorfor det blev besluttet, at Hjemmeværnets kamp er gruppens kamp. Herefter blev arbejdet alene koncentreret om øvelser på gruppeniveau.

Øvelserne omfattede de fire velkendte indsatsmåder: Overvågning, Sikring-Bevogtning, Angrebsvis Indsats og Modstand.

Før grupperne kunne begynde at øve indsatsmåderne, skulle de dog først lære at samarbejde i grupperamme.

Direktivet stillede derfor endnu en opgave: At udarbejde et grundlæggende undervisningsmateriale for enhedsuddannelsen.

Det skulle have karakter af en øvelse, hvis formål det var at lære enheden at samarbejde og reagere på en række korte kommandoer. Det skulle danne grundlag for gruppens optræden under feltmæssige forhold, og øvelsen skulle være overgangsled mellem enkeltmandsuddannelsen og enhedsuddannelsen. Direktivet beskrev meget detaljeret, hvilke momenter der skulle indgå i øvelsen (se bilag 3).

Opgaven blev løst ved at oprette en momentopdelt handlebane på en fast rute beliggende på Høvelte øvelsesplads (se bilag 4). **Aktiviteten** blev døbt "Grundlæggende enhedsuddannelse", og det tilhørende materiale indeholdte en instruks og tegninger til såvel øvelsestyrke som momentstyrke.

Hovedpunkterne (momenterne) var:

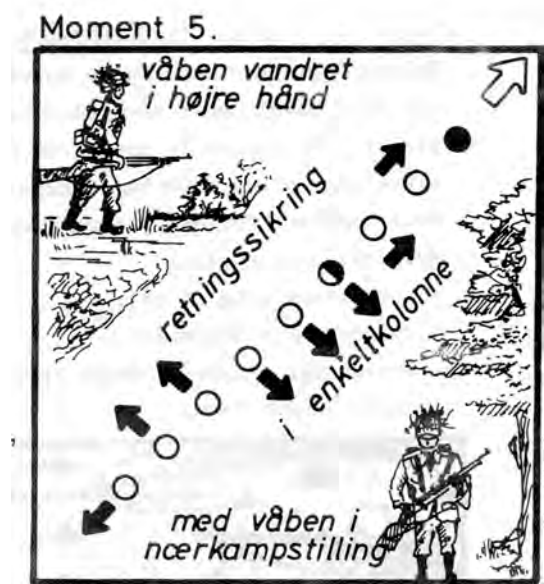
- Klar til kamp.
- Egensikring på stedet og under bevægelse.
- Gruppens formationer.
- Forhold over for fjendens kampmidler.
- Forhold ved sammenstød med fjenden.
- Forhold ved samlepunkt.
- Passage af egen post.
- Udveksling af kendeord.
- ABC-tjeneste.

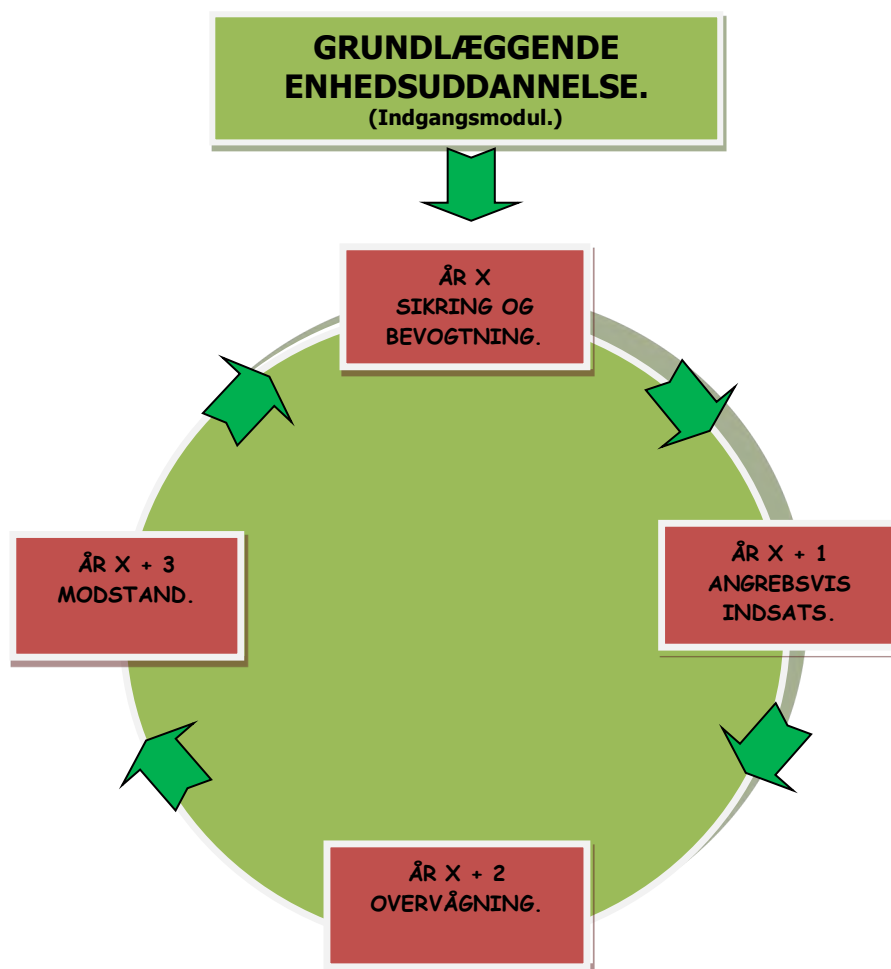
Ny arbejdsgruppe oprettes.

I tilslutning til hovedskrivelsens direktiv for de tre nedsatte arbejdsgrupper blev der med Hjemmeværnsregion VI skr. Nr. O. 180.06-1115 af 14 APR 1972 nedsat endnu en arbejdsgruppe, der skulle udarbejde fjendebilledet til standardøvelse "Sikring og bevogtning" (se bilag 5).

Sådan så cyklus ud.

Som kronen på værket blev det, som nævnt på side 7, besluttet at opdele den taktiske uddannelse i en fireårig cyklus. Det gav tid til at udarbejde de enkelte emner med et emne pr. uddannelsesår, og grupperne fik ro til at uddanne sig i én indsatsmåde ad gangen. Endelig gav det som en bonuseffekt sammenhængskraft, da alle grupper i hele hjemmeværnsregionen nu talte om det samme emne.

Nu kunne gruppen med god samvittighed bruge fire uddannelsesår på at nå gennem de taktiske indsatsmåder for så at kunne kalde sig **"KRIGSDUELIG"**.

Som Bæk og Laitinen tidligere havde vurderet, ville til- og afgang i gruppen i løbet af cyklus perioden formentlig have ændret så meget på sammensætning og personel, at en ny cyklus kunne påbegyndes.

Der var naturligvis også grupper med et meget højt aktivitetsniveau, der kom hurtigere igennem uddannelsen.

Standardiserede undervisningsmaterialer letter vejen.

De standardiserede undervisningsmaterialer var med til at skabe ensartethed i enhedsuddannelsen i hele hjemmeværnsregionen. Alle enheder talte om det samme taktiske emne, og efterhånden som ideen forplantede sig nedad, så alle hen til, hvad næste års emne ville byde på af udfordringer.

Formålet var også at fordele opgaverne på flere hænder og at aktivere og engagere flere af kompagniets befalingsmænd i undervisningen.

Gruppeføreren skulle ikke længere stå alene og være nødt til at virke som både øvelsesleder og som fører for gruppen. Ved at udnytte de færdigheder som befalingsmænd og officerer havde erhvervet sig på Hjemmeværnsskolen, blev arbejdsbyrden nu fordelt på flere hænder.

Delingsføren eller eventuelt kompagniets næstkommanderende fik ansvaret for gennemførelse af teorilektionerne. Det var introduktionen til "Årets emne", orientering om modstanderen og Hjemmeværnets taktik. De skulle endvidere virke som øvelsesleder under afvikling af standardøvelsen.

Gruppeførerer fik ansvaret for at kontrollere den teoretiske indlæring ved hjælp af spørgsmål/svar materialet og for føring af egen gruppe i felten.

Ved kampskydningen, der skulle gennemføres med skarp ammunition, tog delingsførerer eller kompagniets næstkommanderende sig af det taktiske billede og virket som øvelsesleder, medens skydeinstruktøren havde ansvaret for sikkerhed og skydeledelse.

Ved at opdele uddannelsen i de tidligere omtalte moduler blev opgaven fordelt på flere hænder. Materialet til brug for gennemførelsen blev samlet i én pakke (publikationen), og det blev ved uddannelsesårets begyndelse fordelt til distrikter og kompagnier.

Hermed var "Årets emne" en realitet – teoretisk – for det tog nogle år, før ideen, trods det intensiverede salgsarbejde trængte helt ud i de yderste led

5. Intermezzo.

Teknologien holder sit indtog.

I perioden 1968-1971 bestod de fremstillede materialer mest af sammenhæftede kompendier. Den taktiske uddannelse var endnu ikke inddelt i en fireårig cyklus, og materialet bestod mest af dupliserede A4 sider tæt beskrevet og med meget få forklarende tegninger eller skitser til at bryde teksten.

Det faglige indhold var højt og velment, men det var kedeligt udformet og ikke særlig læsevenligt. Mulighederne for et mere spændende produkt var dog, på dette tidspunkt, endnu ikke teknisk og økonomisk mulige. Det blev da også fremskridtene på disse områder og en stærkt forbedret økonomi, der gjorde det muligt at fremstille et mere inspirerende materiale. Indtil nu var det de to uundværlige kontorassistenter i OU-afdelingen, Jytte Ravn og Hanne Hoff, der måtte holde for, når teksten skulle sættes, og det forgik på almindelige skrivemaskiner. Disse blev afløst af maskiner med kuglehoved, der gjorde det muligt at variere typerne og designet, så teksten blev mere spiselig.

Hjemmeværnsregionens sekretariat gik fra duplikering til offset tryk, hvilket lettede masseproduktionen af tykke publikationer, der også fik et flottere print og et mere professionelt udseende. Papir i mange farver opdelt publikationens forskellige emner i overskuelige afsnit, og samle- og hæftemaskiner gjorde arbejdet til en leg (tror jeg da) i forhold til tidligere. Tegninger og skitser tydeliggjorde indholdet, der blev mere brugervenligt, og produktionstiden blev væsentligt nedsat, selvom der var tale om store oplag.

På undervisningsmaterielsiden var teknikken ligeledes i en rivende udvikling. Hjemmeværnet kom også med, selvom mange uddannelsesofficerer nok syntes, tildelingen var lidt sparsom i starten. Nu kunne man udfase epidiaskopet og billedbåndsfremviseren. Overheadprojektorer var allerede indført, men nu kom også thermofaxen, der kunne brænde plancher endda i farver. Tandberg spolebåndoptageren og Liesegang dias-fremviseren med stangmagasin holdt deres indtog sammen med skrivemaskinen med plakatskrift, så plancherne også kunne læses, selv af dem der sad bagest i lokalet. Det gav mulighed for at sætte mere krydderi på undervisningen.

Den moderne teknologi holdt også sit indtog på uddannelsesfronten ved tildeling af overhead-projektorer (OHP) og stativlærreder. Indledningsvis 2 sæt pr. hjemmeværns-distrikt.

Projektoren var pakket i en stor transportkuffert, ca. 50x50x80 cm. Et dertil hørende stativlærred, der sammenklappet fyldte ca. 160-180 cm. i længden. En dias fremviser, forlængerledninger, multistik og ekstra højtaler forøgede oppakningen.

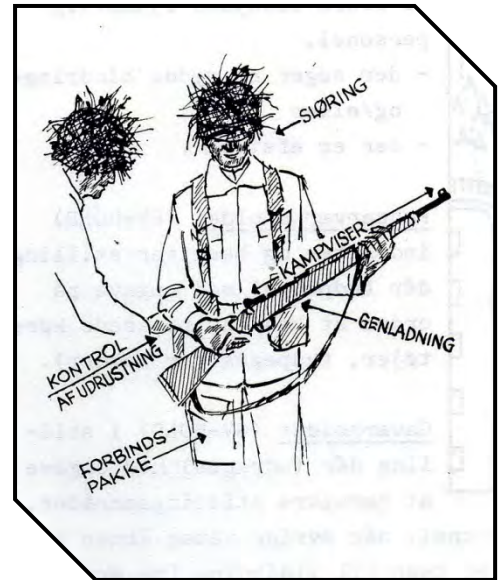
Det var nødvendigt for UDOF at have en rummelig bil, når han drog ud til undervisning på hjemmeværnsgårde og i forsamlingshuse og tilsvarende

Publikationen var omdrejningspunktet.

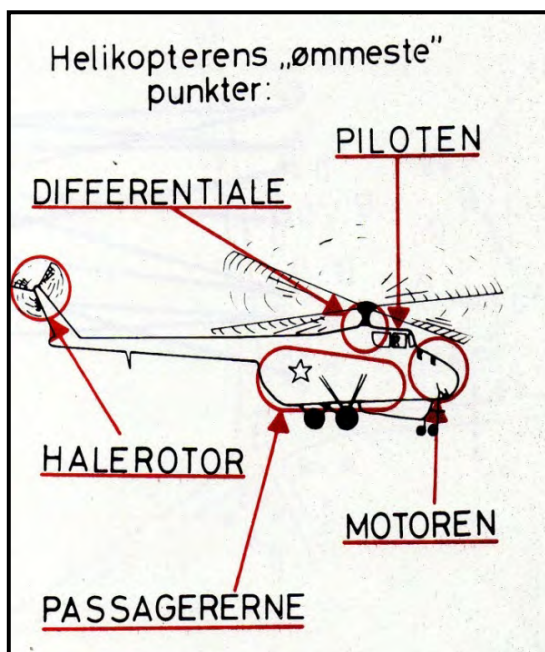
Den vigtigste del af publikationen var det afsnit, der forklarede Hjemmeværnets taktik til "Årets emne". Der fandtes reglementer, der forklarede taktikken, men det reglementariske sprog var kortfattet og præcist og uden "formildende" elementer. Projektgruppen, der udarbejdede publikationen, brugte derfor mange kalorier på at omskrive det reglementariske stof til et forståeligt og mere læsevenligt sprog, der var nemt at gå til for brugeren.

Den taktiske del af publikationen omfattede:

- Et oplæg til standardøvelsen med en drejebog for gennemførelsen.
- Den omskrevne taktiske lektion.
- Spørgsmål/svar lektion.
- Standardøvelsen.
- Øvelseslederens huskeliste.

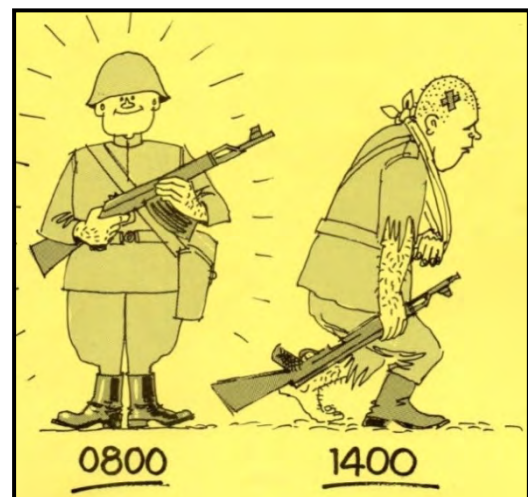
Klar til kamp. Modstand 1976.

Allerede fra den første publikation blev der lagt et stort arbejde i at supplere teksten med forklarende sort-hvide skitser, der illustrerede og understøttede teksten, og visuelt gjorde det nemmere at tilegne sig stoffet.

Efterhånden som teknikken tillod det, kom der også farver på skitserne, og der blev indsat tegninger og kortskitser i A-4 format, som især var beregnet på, at gruppeførereren kunne bruge dem i forbindelse med gennemførelsen af spørgsmål/svar lektionen. År for år skete der en udvikling. Trykte kort og kalker blev også indført, så en grundtegning af et terræn kunne vises for gruppen f.eks. med et spørgsmål om, hvor man bedst kunne placere maskingeværet. Når alle løsninger var hørt, kunne gruppeførereren så lægge kalken over kortet og vise "skoleløsningen".

Ja, der blev tænkt mange tanker og udvist stor kreativitet, og også lidt humor sneg sig ind for at gøre stoffet så interessant, forståeligt og spiseligt som muligt. Det lykkedes da også over al måde, hvis man dømmer ud fra den store efterspørgsel, der hvert år var for at få den nye publikation, når den blev frigivet.

Modstand 1976.

Fjendelektionen.

Lektionen "Orientering om modstanderen" (fjendelektionen) skilte sig lidt ud fra det øvrige materiale. En uddannelsesofficer, premierløjtnant Georg Søndergaard Petersen, ved HJVR OU-afdeling og en frivillig, Peter Horsten, der i dag arbejder som historiker i HISU Glostrup, fik næsten på samme tid den tanke, at uddannelsen om Warszawapagtens "isenkram" måtte kunne gøres mere spændende end de kedelige sort-hvide fotos, som Forsvarets Efterretningstjeneste producerede og fordelte.

Den ene ide var indledningsvis baseret på overhead-plancher og kamplarm/musik indspillet på bånd. Den var vist nok "tyvstjålet" og hjembragt af premierløjtnant Bæk fra et efterretningsofficerskursus ved Teknikerliniens Befalingsmandsskole.

Den blev fremstillet af Søndergaard-Petersen. Kontorassistent Hanne Hoff tilrettede og forbedrede plancherne, så de blev egnede til hjemmeværnsbrug, og lyden blev afspillet på premierløjtnant Laitinens private kassette båndoptager. Denne udgave blev brugt de første år.

Den anden ide blev undfanget af Peter Horsten, nemlig: At fotografere russiske kampvognmodeller med sit eget kamera. Han allierede sig med Lunau, en frivillig som også var civil ansat ved Hjemmeværnets Filmstjeneste, der havde til huse i en barak på Bådsmandsstrædes Kaserne, nu Christiania. På gaden byggede Horsten og Lunau små situationer, der med kampvognsmodeller viste, hvordan en fjendtlig kampvogn forcerede eller omgik en hindring. Hindringen byggede de af blyanter. Primitivt var det, men alligevel meget illustrativt. Da det hele var fotograferet på dias og blev præsenteret for oberst Trauelsen, købte han på stedet ideen og besluttede at nedsætte et udvalg, der skulle udarbejde det første "fjendespil" med Horsten som medlem naturligvis. De to ideer blev slået sammen. Som man kan læse senere, blev resultatet noget anderledes, men grundlaget blev skabt på Teknikerlinjens Befalingsmandsskole, hvor man også uddannede sprogofficerer, og på Bådsmandsstrædes Kaserne.

Lydstudiet i Hellerup.

Vi fik hurtigt et godt og tæt samarbejde med ejeren, Preben. For en gangs skyld en der ikke var

hjemmeværnsmand. Preben var nemlig blind, hvilket dog ikke hindrede ham i at redigere vores bånd og producere masterbåndet.

Han samlede de enkelte sekvenser, fandt musik og indlagde kampstøj m.m. og betjente med stor virtuositet sin 8-spors båndoptager. Det blev til et langt og godt samarbejde.

Lydstudiet kom også senere til at producere de fem E-spil, der på kassettebånd blev fremstillet af Hjemmeværnskommandoens OU-afdeling til brug i hele landet, men det er en helt anden historie.

Selve E-spillet var begrænset til 50 dias. Det var, hvad et stangmagasin kunne rumme. Hertil kom en 20-25 stykker ekstra til introduktionen og som støtte til E-orienteringen. Det hele skulle kopieres i ca. 30 sæt, mærkes og pakkes. Det gjorde Forsvarets Film-tjeneste i Christianshavns Voldgade i de bygninger, der senere skulle komme til at huse Hjemmeværnsdistrikt 64. Af forskellige årsager kneb det tit for os at overholde de fastsatte deadlines for udarbejdelse af mastermateriale. Her viste tjenesten stor forståelse og smidighed, og de prioriterede vores produktion frem for andre, hvorfor vi altid har været i stand til at præsentere det enkelte emne til den fastsatte tid. Tak til Filmstjenesten.

Det var endnu almindeligt, at uddannelsesofficerernes privatejede båndoptagere blev anvendt i undervisningen. Sådan var mulighederne altså på det tidspunkt, men båndoptageren holdt snart sit officielle indtog, først med enkelte eksemplarer ved hjemmeværnsregionen. Med dem fulgte også kravet om bedre lyd kvalitet og muligheden for at masseproducere båndene. Det havde hjemmeværnsregionen dog ikke kapacitet til. Vores lydmand, Søren Jensen, var frivillig, men også ansat i Danmarks Radio. Han kendte til et lille lydstudie i Hellerup, der kunne tage sig af den side, mod betaling forstås, men til en rimelig pris. Dette lydstudie blev de næste mange år producer af vores lydside til E-spillene.

Som tidligere omtalt var kendskabet til "Årets emne" endnu ikke trængt i bund og salgsarbejdet ikke lykkedes i tilstrækkelig grad. Det skulle der nu rådes bod på.

6. Først skal førerne med.

Taktisk uddannelse for befalingsmænd.

Før man med uddannelsesmeddelelse nr. 26/70 af 10. juni 1970 (se bilag 2) introducerede "Årets taktiske emne OVERVÅGNING" under overskriften "Moderne undervisningsform", stod det dog klart, at først skulle befalingsmændene kende indholdet og vejen til målet. De skulle så at sige lære deres "roller" og "replikker". I hjemmeværnsregionens kursusplan for 1970 udbydes to nye kurser, der skal gøre gruppe- og delingsførere fortrolige med "Årets emne" i enhedsuddannelsen.

Taktisk kursus for halvdelings- og delingsførere m. fl. R. 16.

Kan du hævningerne og lide delingen stående? Høder de din uddannelses videns å ja?

Taktisk kursus for halvdelings- og delingsførere tager sigte på at gøre dig fortrolig med Årets emne i enhedsuddannelsen. Vi beskæftiger os med gennemgang af Årets standardøvelse samt med tilrettelæggelse af øvelser, som tilgodeser den uddannede sine grupper skal gennemgå. Kursus gennemgår din taktiske viden, ligesom vi ajourfører den nødvendige færdigs- og befalingsteknik på delingsplan. Kursus indeholder endvidere en orientering om nyt udstyrsmateriel m.v.

De anførte kurser er ikke med samme indhold.

På første kursus beskæftiger vi os med de problemer, der er ved tilrettelæggelse af hjemmeværnets kamp: „MODSTAND" både i by og på land.

Dette er „Årets emne" i 1968.

Kursus afholdes ved hjemmeværnsregionen således:
17-18 Feb. 1968.

På sidste kursus beskæftiger vi os med: „SIKRING" og „BEVOGTING" både i by og på land.

Dette er „Årets emne" i 1969.

Kursus afholdes ved hjemmeværnsregionen således:
nr. 1 : 9-10 nov 1968
nr. 2 : Feb 1969.

Tilmelding skal være ved hjemmeværnsregionen gerne snarest, men senest 14 dage før kursus' begyndelse.

På kursus kan optages halvdelings- og delingsførere eller kommende delingsførere. Kursus er også velegnet for kamppladeførere og øvelsesmandere.

Et taktisk kursus for halvdelings- og delingsførere (R. 16.) og et for gruppeførere (R. 15.). Endvidere blev der udarbejdet et vedligeholdelseskursus for skydeinstruktører (R. 17.).

Hver kursustype med præcis de elementer den enkelte fører havde brug for, så han kunne udfylde sin plads.

På taktisk kursus R. 16. blev vægten lagt på virket som instruktør og øvelsesleder. Ved hjælp af publikationens materialer blev han trænet på det aktuelle sted (øvelsesterrænet) i at afvikle standardøvelsen, styre indsættelsen af momenterne samt i kontrol- og kritikerrollen.

Kursusplan 1970 (se bilag 6).

På taktisk kursus R.15 blev vægten lagt på virket som gruppefører herunder befalingsvirksomhed og føring af gruppen. Gruppeføreren fik her lejlighed til at prøve, hvordan spørgsmål/svar lektion skulle afvikles med de øvrige kursister som gruppemedlemmer. På stedet, hvor standardøvelsen var placeret, fik han lejlighed til at rekonoscere øvelsen igennem, øve sig i befalingsudgivelse og få kendskab til, hvilke momenter der indgik, og hvordan de skulle takles.

På vedligeholdelseskursus for skydeinstruktører (R. 17.) repeteredes bestemmelserne for tilrettelæggelse og gennemførelse af enhedsskydninger (kampskydning) samt sikkerhedsbestemmelserne for samme. Endvidere blev årets kampskydning gennemgået i alle detaljer.

Taktisk kursus for gruppeførere m. fl. R. 15.

Her er det første emne alle gruppeførere skal gennemgå.

Taktisk kursus for gruppeførere tager sigte på at gøre dig fortrolig med Årets emne i enhedsuddannelsen. Vi beskæftiger os med gennemgang af Årets standardøvelse samt med tilrettelæggelse af øvelser for dine folk i gruppen. Kursus gennemgår din viden i færdigs- og befalingsteknik på gruppeplan og omfatter desuden viden i færdigs- og befalingsteknik på delingsplan og omfatter desuden viden i færdigs- og befalingsteknik på gruppeplan. Din taktiske uddannelse bliver selvfølgelig samtidig ajourført. Kursus indeholder endvidere en orientering om udstyrsmateriel m.v.

De anførte kurser er ikke med samme indhold.

På første kursus beskæftiger vi os med de problemer, der er ved tilrettelæggelse af hjemmeværnets kamp: „MODSTAND" både i by og på land.

Dette er „Årets emne" for 1968.

Kursus afholdes ved hjemmeværnsregionen således:
3-4 Feb. 1968.

På sidste kursus beskæftiger vi os med: „SIKRING" og „BEVOGTING" både i by og på land.

Dette er „Årets emne" for 1969.

Kursus afholdes ved hjemmeværnsregionen således:
nr. 1 : 26-27 okt 1968
nr. 2 : Feb 1969.

Tilmelding skal være ved hjemmeværnsregionen gerne snarest, men senest 14 dage før kursus' begyndelse.

På kursus kan optages gruppeførere eller kommende gruppeførere, som har gennemgået et GRUPPEFØRERKURSUS, og øvrige alle andre befalingsmænd, som ønsker sig årets emne i enhedsuddannelsen.

Kursusplan 1970 (se bilag 6).

Der blev indledningsvis eksperimenteret med kursernes indhold og afvikling. I U-SEK drøftedes især kursernes varighed. I starten begyndte man lørdag eftermiddag med ca. 3 timers undervisning, sendte eleverne hjem og fortsatte igen søndag morgen, hvor man så sluttede ved 16 tiden, så man ikke ødelagde hele weekenden for eleven og dennes familie. Det endte dog med, at de to kursustyper blev til en - dagskurser, afholdt på lørdage fra ca. 0800 - 1700.

Indkaldelse til et taktisk kursus for gruppeførere R. 15.

HJEMMEVÆRNSREGION VI
FORTUNSTOK 4, KASTELLET
2100 KØBENHAVN Ø

4 NOV 1975

INDKALDELSE

taktisk kursus for gruppeførere
og næstkommanderende i grupper,
R.15

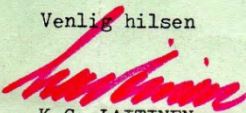
Tak for din tilmelding til kursus R.15, der afvikles
lørdag den 15 NOV 1975.

MØDETID og -STED:
Lørdag den 15 NOV 1975 kl. 0830 på JÆGERSBORG KASERNE
Kursus afsluttes lørdag kl. 1700 i terrænet.

PÅKLÆDNING:
Kampuniform, hue, støvler og evt. parka og regnslag

TRANSPORT:
Ved egen foranstaltning
- egen vogn
- offentligt transportmiddel
S-tog til Gentofte station, herfra buslinie 24 til Jægersborg Hotel
som ligger ca. 100 m fra kasernen.

AFBUD:
Skulle det blive nødvendigt at melde afbud, skal dette indtelefoneres til
Hjemmeværnsregion VI O-sektion (01) 14 56 56 lokal 48.
Vel mødt den 15 NOV kl. 0830.

Venlig hilsen

K.G. LAITINEN
kaptajn/kursusleder

Fordeling: Elever
Hjemmeværnsdistrikter

Bilag: ~~Timeplan~~

Med Laitinens karakteristiske "fede" underskrift. Denne gang var det vist en rød sprittusch, der var nærmest ved hånden, da Laitinen skulle skrive under?

Timeplan for taktisk gruppeførerkursus. R 15 (se bilag 7).

7. Det var i den kolde krigs tid.

Warszawapagten dominerede i vores region.

Orienteringen om modstanderen havde indtil nu været gennemført efter den tidligere nævnte "Bæk'ske" model ved hjælp af overheadplancher og materiale fra Forsvarets Efterretningstjeneste.

Materialet fra FE bestod af løsblade med data om uniformering, våben og materiel af alle typer på sort/hvide fotos og indsat i et ringbind. Hertil en serie sort/hvide dias med hjul- og bæltekrøretøjer m.m. i paprammer - mange af en ringe kvalitet, som selv den mest kreative instruktør ikke kunne peppe op.

Nogle uddannelsesofficerer tænkte kreativt. Det var kaptajn E.H. Hansen og premierløjtnant G.S. Petersen. Med overheadprojektor, båndoptager og et lysbilledapparat opførte de to instruktører et lille show om modstanderen.

**Vanvittigt, - ja endog forbryderisk er det, ikke at skaffe sig det fulde kendskab til modstanderens metoder og kampmidler
W. I. Lenin.**

Med tonerne af Sovjets nationalhymne, sunget af den røde hærs kor, drønende ud af højtaleren og med en indledende sentens af Lenin på overheadprojektoren blev uniformer, våben og andet materiel nu fremvist ved hjælp af farvelagte plancher og dias krydret med lydculisser. Lyden af kanonskud og bælestøj fra kampvogne skærpede appetitten og højnede indlæringen. Musikken leverede 27. russiske artilleriregiment på Stalin orgler. De to instruktører skiftedes virtuost til at tale og betjene "maskinerne", og de evnede på den måde at fastholde elevernes fulde interesse i et fyldt auditorium med 80-100 elever. Succesen syntes hjemme – men det kunne blive bedre!

Emil Ashøj, overlærer med stor historisk interesse, kaptajn og kompagnichef for

Hjemmeværnskompagni 6805 løb os gennem flere år på dørene og ville vide, hvorfra citatet stammede? Ingen kunne dog længere huske, hvorfra det var hentet.

I marts 1988 udgav Jyske Division "Truslen nr. 9", og her stod Lenin citatet igen, dog lidt anderledes:

"Vanvittig, ja forbryderisk er den hærs indstilling, som ikke forbereder sig på at beherske alle former for våben, alle kampmidler og kampmetoder, som er eller kan være hos fjenden".

"Wladimir I. Uljanov, genannt Lenin".

Desværre var det heller ikke her anført, hvorfra citatet var hentet, så sagen er stadig uopklaret.

Undskyld Ashøj!

Jagten gik nu også ind på farvelagte fotos med WAPA materiel.

Det Kongelige Garnisonsbibliotek havde en omfattende tidsskriftsamling også af russiske, polske og østtyske magasiner, så de blev storleverandør af farvefotos - helst fotos visende kampsituationer.

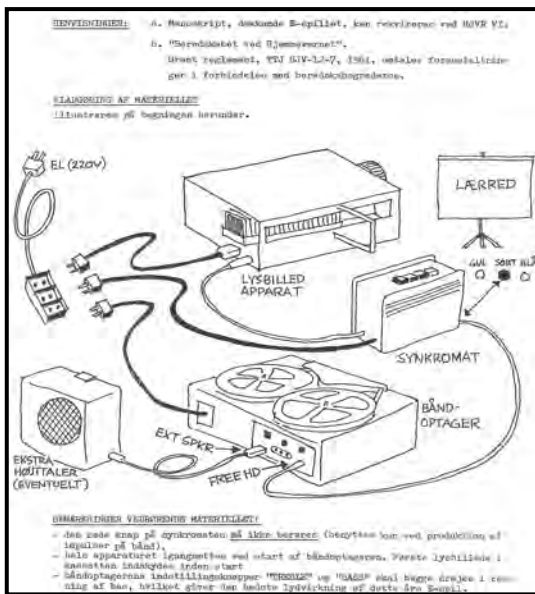
Alle tidsskrifter blev støvsuget for billedmateriale, der viste Warszawapagtens uniformer, våben, kampkrøretøjer med mere.

Hærens Specialskole havde ligeledes et righoldigt arkiv, som de med mild hånd delte med os.

Alt brugbart billedmateriale blev affotograferet til anvendelse i E-spillene.

Synchromaten revolutionerer.

Så dukkede en lille teknisk dims, synchromaten, op på markedet, og så skete der noget!

Brugsanvisning for tekniske analfabeter.

Nu kunne der fremstilles et lille spil, hvor tegninger og fotos kunne lægges på dias og sammen med tekst og lyd på bånd afspilles næsten som en film. Det gjorde man ved at forbinde båndoptageren og dias afspilleren med synchromaten indskudt. Raketvidenskab var det jo ikke, men det var alligevel nødvendigt med en brugsanvisning om, hvordan de enkelte dele skulle sættes sammen. Alligevel gik det for nogen galt første gang - major Bæk lærte det vist aldrig, men han kunne jo også beordre en uddannelsesofficer med som tekniker. I dag ville et sådant opsæt jo næppe imponere, men i 1973 var det altså virkelig hot! Vi havde den glæde, at flere elever, der havde set det første E-spil, hårdnakket hævdede, at de havde set en film!

8. Den første cyklus bliver til.

Det begyndte i 1972.

Den første cyklus blev sat i produktion i 1972, så det første af "Årets emner" kunne være klar til brug i 1973. Dette emne kom til at danne skole for de efterfølgende emner.

Som det første emne blev valgt Sikring & Bevogtning.

På grundlag af erfaringerne med det, blev flere justeringer indføjet undervejs i første cyklus. Der blev især arbejdet med et tilføje bedre og mere illustrative støttematerialer, der kunne anvendes i teoriundervisningen. Det var mastersæt med tegninger, der kunne bruges til fremstilling af overhead-plancher, samt kortskitser og kalker over øvelsesområdet til brug i gruppearbejdet spørgsmål/svar.

Kun de, der har prøvet at undervise i "Årets emne" på datidens hjemmeværnsgårde eller i forsamlingshuse, lærte, at svagheden ved systemet var strømforsyningen.

Der skulle bruges stikdåser og forlængerledninger og ikke mindst et el-net, der kunne levere den nødvendige strømforsyning.

Det gav i begyndelsen den unge UDOF mange sjove oplevelser, bl.a. med propper der sprang og med den efterfølgende eftersøgning af målerens placering, og hvor reserve-sikringerne fandtes, hvis der da var nogen?

Styring & projekt.

Hjemmeværnsregionens operations- og uddannelsesafdeling var styrende og koordinerende i arbejdet med at udforme de enkelte års emner. Det var et ressourcetrækkende arbejde at skulle fremstille den samlede publikation med tilhørende undervisningsmaterialer. Derfor kunne OU-afdelingen heller ikke alene producere den omfattende mængde materialer, der skulle fremstilles.

I begyndelsen af hvert uddannelsesår udgav hjemmeværnsregionen et direktiv og nedsatte tre arbejdsgrupper, som skulle udarbejde materialerne til "Årets emne" for det efterfølgende år.

Én arbejdsgruppe fik ansvar for udarbejdelse af den taktiske lektion, spørgsmål/svar og standardøvelsen.

Én fik ansvar for udarbejdelse af lektionen om modstanderen med det tilhørende lysbilledspil (E-spillet), og én skulle udarbejde enhedsskydningen.

Arbejdsgrupperne fik frie hænder, men aflagde løbende rapport til uddannelsesafdelingen så koordinering og evt. tilretning kunne gennemføres undervejs i projektet.

Projektarbejdet blev betragtet som "on the job training" for de unge uddannelsesofficerer fra hjemmeværnsdistrikterne. De blev beordret til deltagelse efter forhandling (læs slagsmål) med distriktscheferne, men de frivillige kunne ikke undværes i processen.

De frivillige var altid kommet med forslag og havde givet input til mange af de ideer, hjemmeværnsregionen udviklede. Nu skulle der bruges aktører i spillene, og det skulle snart vise sig, at de også havde evner og færdigheder på mange andre forskellige områder som skulle blive af uvurderlig betydning og nytte for det endelige resultat. Især arbejdsgruppe "modstanderen" benyttede i stort omfang frivillige, der havde evner og interesse i leg med lyd og billeder, f.eks. fotografering, modelbyggeri og tegning med mere.

De frivillige ydede en kæmpe indsats og lagde kolossalt mange timers arbejde i projektet. Uden dem havde det været særdeles vanskeligt at fremstille E-spillene.

Deadline for "Årets emne" var altid primo november hvert år.

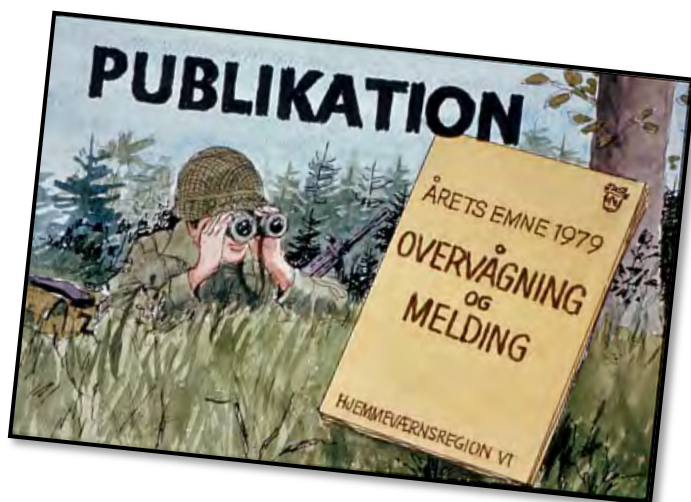
Her skulle materialet være færdigproduceret og godkendt for at kunne præsenteres og bruges. Først på de taktiske kurser for delings- og gruppeførere i november måned og derefter til udsendelse til enhederne i det nye uddannelsesår.

9. Publikationen var nøglen.

Publikationens indhold.

Der var altid pres på op til deadline, men ved fælles hjælp og med en stor indsats fra alle lykkedes det alligevel altid at få materialet færdigt og ud til brugerne til den aftalte tid.

Hvert år blev der fremstillet et hefte i A4 format, hvori var samlet alt nødvendigt materiale til gennemførelse af "Årets emne".

Det var:

- Et oplæg der viser sammenhængen i uddannelsen og fortæller instruktøren, hvor han kan finde det relevante reglementariske stof, og hvilke materialer der er til hans disposition.
- En introduktion med en støttetekst der sætter instruktøren i stand til at fortælle øvelsetagerne, hvad de skal igennem, og hvor meget tid de forventes at skulle bruge for at blive uddannet i "Årets emne".
Til introduktionen hører et antal dias, der understøtter teksten.
- En orientering om modstanderen ("fjendelektionen") med støttetekst og billeder der sætter instruktøren i stand til at vise og fortælle, hvordan modstanderen er bevæbnet og optræder i relation til emnet - samt et supplerende E-spil med dias og lydbånd der i et tænkt scenario viser, hvorledes modstanderen kan optræde.
- En taktisk lektion der indeholder det reglementariske stof om de taktiske principper for opgavens løsning, men omskrevet i et tilgængeligt sprog og i næsten færdig form til brug som lektionsplan.
- En spørgsmål/svar lektion der indeholder de spørgsmål, gruppeføreren skal anvende til kontrol af det tidligere indlærte.
- En standardøvelse i færdig form indeholdende alt hvad øvelseslederen skal bruge af informationer m.m. for at kunne planlægge og gennemføre øvelsen for gruppen.

En stor del af hjemmeværnsregionens kompagnier er bykompagnier, der kun i begrænset omfang kan holde øvelser i deres eget område.

Standardøvelsen er derfor placeret i et af de militære øvelsesterræner i hjemmeværnsregionens område som oftest i Høvelte eller Farum.

I tilslutning til publikationen blev der til flere af emnerne udarbejdet en enhedsskydning, der skal gennemføres med skarp ammunition og derfor kun kan afvikles i et af de to skydeterræner - Melby eller Jægerspris.

10. Gennemførelse af uddannelsen.

"Årets emne" er tilrettelagt, så det kan gennemføres på to aftenmøder (gruppemøder), en øvelsesdag (lørdag eller søndag) plus nogle timer i skydeterrænet.

Uddannelsens mål er at gøre gruppen krigsduelig.

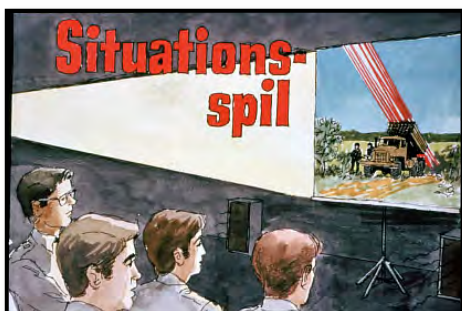
Introduktionen.

Ved uddannelsens begyndelse gennemgår instruktøren vejen til målet med hjælp af en færdig tekst og en lille diasserie.

Han fortæller om vejen til målet ved hjælp af "Introduktionen".

Tiden, der skal bruges for at gennemføre uddannelsen, er både overskuelig og overkommelig. Den kan eksempelvis gennemføres, så man i første halvdel af uddannelsesåret afholder de to teoriaftener af 2-3 timers varighed og gennemfører standardøvelsen af 3-4 timers varighed.

1. Mødeaften (teori).

Omhandler orienteringen om modstanderen og egen taktik med delingsføreren som instruktør. Han gennemgår blandt andet, hvorledes en modstander kan tænkes at optræde i relation til den taktiske indsatsmåde, der skal øves - herunder uniformering, bevæbning, materiel og taktik. Hjælpemidler: Tekst om modstanderen, E-spil dias/lydbånd.

Herefter gennemgår han, hvordan hjemmeværnsgruppen løser den taktiske opgave. Aftenen sluttes med en gennemgang af standardøvelsen.

Hjælpemidler: Taktisk lektion og standardøvelse. Her slutter den første mødeaften.

2. Mødeaften (teori).

Omhandler kontrol af uddannelsen.

Gruppeføreren er mødeleder, og delingsføreren støtter. Her skal gruppens medlemmer demonstrere, om de kan huske, hvad de lærte på første mødeaften, om de har forstået taktikken og opgaven. Det udarbejdede spørgsmål/svar materiale danner grundlag for kontrollen. Gruppen opdeles i små hold, f. eks. geværhold, maskingeværhold og panserværnshold. Et spørgsmål af gangen lægges ud til fælles drøftelse, og alle holdenes løsning(er) høres, før gruppeføreren konkluderer. Bordet kan evt. dækkes med bordpapir, så kampstillinger, placering af våben, hindringer og andet kan indtegnes med spritpenne til støtte for besvarelsene.

Hjælpemidler: Spørgsmål og svar til det taktiske emne. Bordpapir og spritpenne.

Her slutter anden mødeaften.

Øvelsesdagen, standardøvelsen gennemføres i praktik.

Tid til gennemførelse: Ca. 3-4 timer en lørdag eller søndag.

Delingsføreren er øvelsesleder.

Gruppeføreren fører og leder sin gruppe.

Standardøvelsen blev anset som den absolut vigtigste del af "Årets emne". Det er en ledet og styret øvelse med fastlagte og kendte momenter, hvor gruppen træner principperne for, hvordan den taktiske opgave skal løses. Momenterne træner både enkeltmand og holdet samt hele gruppen i samarbejdet om løsning af opgaven. Momentopdelingen gør det nemt for øvelseslederen at gentage en handling, som ikke lykkes i første forsøg.

Derfor var hjælpemidlerne til denne aktivitet også de mest omfattende.

Hjælpemidlerne: En detaljeret drejebog for øvelsen med grundlag, udgangssituation, befalinger og en momentliste. Praktiske oplysninger om hvem der er øvelsesstyrke, markeringsstyrkens sammensætning, påklædning, ammunition, materiel og det område, hvor øvelsen skal afholdes.

Endvidere en færdig udgangssituation med delingsførerens (øvelseslederens) befaling til gruppeføreren og dennes befaling til gruppen.

En momentliste med (forslag til) momenter der afvikles for at kontrollere gruppen i opgavens løsning, og endelig: Vink til øvelseslederen med råd og anvisninger på hvad han særligt skal være opmærksom på at kontrollere under øvelsens afvikling.

Enheds skydningen.

I anden halvdel af uddannelsesåret gennemføres enhedsskydningen. En kampskydning af 1-2 timers varighed der gennemføres med skarp ammunition. I praksis blev det dog almindeligt at gennemføre denne på en af de to årlige skydedage, hvor hjemmeværnsdistriktet var tildelt skydeterræn. Der kunne så afvikles flere kampskydninger på samme dag.

Hjælpemidler: Enheds skydning med taktisk oplæg, skiveopstilling, placering i skydeterræn og eventuelt specialfremstillede skiver.

11. Uddannelsens tilrettelæggelse, et eksempel.

Aktivitet i første halvår.

Gruppemøde. 1. Mødeaften.	ANSVARLIG	TID
Introduktion til "Årets emne" (dias/tekst)	DF evt. NK/KMP	15 min.
Fjendespil. (tekst/dias/bånd.	DF evt. NK/KMP	45 min:
Teorilektion, HJV taktik i "Årets emne. (Den taktiske lektion udarbejdes af instruktøren på grundlag af publikationen og relevante reglementer). Gennemgang af standardøvelsen	DF evt. NK/KMP	90 min.
Gruppemøde. 2. Mødeaften.	ANSVARLIG	TID
Spørgsmål /Svar lektion (Kontrollektion)	GF	120 min.
Øvelsesdagen. En lørdag eller søndag i øvelsesterrænet.	ANSVARLIG	TID
Standardøvelse. (Øvelsesoplæg og momentliste)	DF evt. NK/KMP	180-240 min.

Aktivitet i andet halvår.

Enhedsskydningen. (Gennemføres ofte i forbindelse med hjemmeværnsdistriktets tildeling af skydeterræn.)	ANSVARLIG	TID
Enhedsskydning. (Oplæg, skiveopstilling, momentliste m.m.)	DF evt. NK/KMP og SKIN	120 min.

12. Første cyklus 1973-1976.

1973 Sikring & Bevogtning.

Taktikken og øvelsen.

Ved bevogtning skal hjemmeværnsgruppen sikre og beskytte det udpegede objekt mod ødelæggelse. Det sker ved at overvåge terrænet tæt om objektet med patruljer, bygge kampstillinger der indrammer objektet med ild, så en angribende fjende kan afvises, og ved at oprette en adgangssluse, hvor lovlig trafik til og fra objektet kan passere efter kontrol.

Som objekt til standardøvelsen valgtes en gård i Farum øvelsesterræn, FREDERIKSMINDE. Gården havde en passende størrelse, lå godt i terrænet, indhegnet som en parcel og med to adgangsveje. Placeringen i et militært øvelsesterræn betød, at alt kunne gennemføres så realistisk som muligt uden at genere civilbefolkningen. Momenterne i øvelsen omhandlede bl.a. adgangskontrol af personer og køretøjer, anlæggelse af gasmaske, brug af atropin og antigaspulver, fremstilling af nødbåre og transport af såret samt afvisning af angreb mod objektet.

Frederiksminde brændt.

Gården Frederiksminde i Farum øvelsesterræn var ikke beboet, men blev brugt til opbevaring af ingeniørmateriel.

Gården nedbrændte senere til grunden under en hjemmeværnsøvelse.

Årsagen var vist nok en antændt røghåndbombe, der kom for tæt på bygningen.

Orientering om modstanderen (E-spillet).

Allerede ved produktionen af dette første emne viste de frivillige deres værd og opfindsomhed. En gruppe fra Hjemmeværnsdistrikt Hillerød stillede sig til rådighed som bevogtningsgruppe, og en anden gruppe fra Hjemmeværnsdistrikt I agerede sabotagegruppe. Det blev ikke opgjort, hvor mange mandtimer der blev brugt, men adskillige weekends og endnu flere hverdagsaftener blev ofret på at få emnet "i kassen"!

Den indledende teorilektion omhandlede

sabotage og beskrev, hvem der kunne tænkes at udføre sabotage, hvorledes sabotagen kunne udføres og med hvilke midler.

Til brug for instruktøren blev der udarbejdet en støttetekst (manuskript) og en diasserie. Det efterfølgende E-spil med dias og bånd tog udgangspunkt i, at situationen mellem de to blokke var tilspidset. Der var endnu ikke angreb på landet, men Hjemmeværnet var beordret på plads for at bevogte samfundsvigtige installationer. I spillet skal en hvilende sabotagegruppe ødelægge et samfundsvigtigt objekt, der er bevogtet af en hjemmeværnsgruppe. Som objekt blev valgt Hellebæk Avlsgård, der var beliggende i det militære øvelsesterræn nord for Helsingør.

Spillet viser, hvorledes sabotagegruppen planlægger aktionen, men også hvordan en bevogtningsgruppe kunne tænkes at optræde og reagere efter mange døgnens ensformig, opslidende og trættende bevogtningstjeneste, hvor spændingen er væk, og rutinen tager over.

Da Oberst Trauelsen blev præsenteret for det første E-spil, så og oplevede han, at fjenden kun ved en tilfældighed blev forpurret i sit forehavende.

Han blev imidlertid så begejstret for den professionelle måde, fjenden planlagde og udførte angrebet på, at han - uden tanke for hvad det indebar – forlangte, at sabotageaktionen skulle lykkes.

”Et minut i 12” måtte projekt-gruppen og aktørerne samles for at ændre slutningen.

Fotos måtte tages om og slutningen på lydbåndet ændres. Det er ikke for meget at sige, ”at der var lidt panik før lukketid”.

Ak ja! - Dengang havde oberster magt, som de havde agt!

Spillet slutter med, at aktionen lykkes selvom sabotagegruppen opdages og nedkæmpes, men sådan var slutningen ikke oprindelig tænkt af arbejdsgruppen.

En oberst kom ind fra højre og ændrede den beslutning! Selv om de enkelte projektgrupper gjorde sig store anstrengelser for at koordinere produktet, havde vi åbenbart glemt chefen for hjemmeværnsregionen et sted undervejs.

Nå, det blev løst. Objektet blev sprængt, men gruppen fik dog lov til at nedkæmpe den onde fjende.

Hvad gør man ikke for at glæde en oberst?

Musikken.

På lydsiden blev der brugt underlægningsmusik for i de enkelte afsnit at understrege stemningen og give det færdige arbejde et professionelt snit.

Indledningsvis blev der vel ikke tænkt så meget over valget, det skulle bare fænge.

Da vi skulle finde noget passende musik, kom en af de frivillige aktører fra Hjemmeværnsdistrikt I, patruljefører Bent Jørgensen, der var lidt af en multikunstner, med en LP han mente var passende. Vi var i 1972, hvor Vietnamkrigen rasede, og det stykke musik han kom med, var der sikkert kun få i hjemmeværnskredse, der kendte og da slet ikke de ældre hjemmeværnere.

Det var en protestsang om Vietnam-krigen indspillet i 1967 af en rock-gruppe der kaldte sig ”Country Joe and the Fish”. De

kan stadig googles og høres på You tube.

Sangen hedder ”I feel like I’m fixin to die rag”. De unge hjemmeværnsfolk, der så spillet og hørte sangen, var begejstrede, men mange af de ældre syntes den var forfærdelig og særdeles larmende. Jeg viste selv spillet for en gruppe ældre hjemmeværnere fra Hjemmeværnskompagni 9302 i en dagligstue i Ølsted. De var ved at få kaffen i den gale hals og var slet ikke imponerede af det fine spil.

Fælles for de fleste var nok, at de ikke helt opfattede teksten, og det var måske meget godt!

I den oprindelige udgave indledes sangen med;” Gimme an F! (og publikum råber F). Gimme an I! Gimme an S! Gimme an H! What’s that spell? FISH! – What’s that spell? FISH! – What’s that spell? FISH”!

Det ændrede rockgruppen dog, så i sangen, der er anvendt i E-spillet, blev det i stedet for FISH til et andet amerikansk og i dag meget benyttet F-ord nemlig - **FUCK**.

I originaludgaven lyder første vers sådan:

”Yeah, come on all of you, big strong men.

Uncle Sam needs your help again.

He’s got himself in a terrible jam.

**Way down yonder in Vietnam.
So put down your books and pick up a gun,
We’re gonna have a whole lot of fun.**

**And it’s one, two, three,
What are we fighting for?
Don’t ask me, I don’t give a damn,**

**Next stop is Vietnam.
And it’s five, six, seven,
open up the pearly gates.
Well there ain’t no time to wonder why,
whoopee we’re all gonna die.”**

Foto & lyd.

Fotooptagelserne og en del af lydoptagelserne blev skudt "on location" på Hellebæk Avlsgård. Andre i et undervisningslokale i Kastellet. Restaurationsscenen blev optaget på et værtshus nær Kastellet for at få den rette stemning. Det kostede formanden for projektgruppen 5 bajere af egen lomme. Regninger af den art blev ikke godkendt hverken af hjemmeværnsregionen eller Rigsrevisionen!

Som lydmand havde vi en frivillig, Søren Jensen, der tilfældigvis også var ansat som journalist ved Danmarks Radio. Han kunne stille med sit professionelle optageudstyr, en Neckar båndoptager med kvalitetsmikrofon og vindhætte. Samtidig kunne han komme med gode ideer og tips til aktørerne. Mange replikker skulle foregive at være gruppemedlemmernes tanker. Her måtte der ikke være nogen som helst udenoms støj, så her havde vi brug for et lydstudie. Det rådede vi nu ikke over, så det blev i stedet chefkontoret ved Hjemmeværnsdistrikt 93 Hillerød, hvor chefens sovesofa blev omdannet til lydstudie.

1974 Angrebsvis Indsats mod luftlandsætninger.

Taktikken og øvelsen.

Hjemmeværnets taktik under angrebsvis indsats er overfaldet. Et overraskende og voldsomt ildoverfald af ganske kort varighed for at påføre fjenden størst mulige tab, hvorefter hjemmeværnsgruppen viger ud og forsvinder. Det kaldes også "hit and run" teknikken.

Til årets emne blev valgt en situation, hvor hjemmeværnsgruppen foretager et overfald på en fjendtlig enhed landsat fra luften med helikoptere.

Standardøvelsen omhandler overfaldet på tre fjendtlige Hound helikoptere.

Momenterne, der indgår i øvelsen, er bl.a. indrykning i stillingen, ildåbning, frigørelse og tilbagegang samt forhold ved sårede.

Orientering om modstanderen (E-spillet).

Den teoretiske fjendelektion omhandler både landsætninger fra fly, med faldskærm og landsætning af personel og materiel fra helikoptere.

I E-spillet vises som afslutning et eksempel på, hvordan fjenden indsætter en deling med helikoptere for at erobre en vejbro intakt til brug for de fremrykkende landstyrker.

Helikopterne lander i terrænet ved Sjælsø, og den fjendtlige deling skal tage en vejbro på Kongevejen, og holde denne til egne landstyrker når frem.

Landsætningsområdet er midt i Høvelte øvelsesterræn ved Gl. skydebaner. Der hvor fjenden lander, begynder standardøvelsen.

1975 Overvågning.

Taktikken og øvelsen.

Standardøvelsen er henlagt til Farum øvelsesplads i terrænet Hedebolund-Kildegård-Enggård. Øvelsesgruppen skal oprette en observationspost og udsende en overvågningspatrulje.

Improviseret lydstudie.

På lydmandens anvisning blev chefens sovesofa slået op til en køjeseng.

Herover blev draperet et par af Forsvarets tykke grå uldtæpper.

Det frembragte et rum, der var næsten lyd-dødt. Her skiftedes skuespillerne nu til at krybe ind for sammen med lydmanden at indtale deres replikker.

Det var særdeles varmt, men lyden kom i kassen og med et godt resultat.

Senere skal den oprette en vejkontrolpost for som afslutning at gennemføre en afsøgning og rensning af et mindre skovområde.

Landsætningen af fjendens stifindere sker på Farum øvelsesplads, hvor de melder om mange hjemmeværnsenheder, og her begynder standardøvelsen. Momenterne er blandt andet: Observationstjeneste og meldingsafgivelse, kontrol/visitering af personer og køretøjer, udsendelse af overvågningspatruljer samt egensikring.

Orientering om modstanderen (E-spillet).

Fjendelektionen og E-spillet gennemgår, hvorledes en modstander kan tænkes at operere i fredstid forud for et egentligt angreb på Danmark. Der vises eksempler på, hvilke midler og metoder fjenden kan bringe i anvendelse for at indsamle informationer med det formål at fremskaffe det bedst mulige efterretningsbillede. Fra beredskabsgraden "FREDSBEREDSKAB" over "SKÆRPET OPMÆRKSOMHED" til "HJEMMEVÆRNET PÅ PLADS" fortælles om fremmede diplomaters interesse for militære øvelser og om spion-trawlers aktiviteter i danske farvande. Endvidere hvorledes sabotageaktioner kan udføres mod livsvigtige installationer med det formål at skabe vanskeligheder og uro blandt civilbefolkningen, og udført så det ligner uheld eller ulykker. Afsluttende med hvordan det egentlige angreb planlægges og udføres med luftlandsætning af stifindere, der skal markere landsætningsområderne for de efterfølgende faldskærmsbataljoner.

Foto & Lyd.

Billedsiden er en kombination af arrangerede fotos og tegninger. Til både fotos og den indtalte tekst blev der brugt et større antal af de uddannelsesofficerer, der på det tidspunkt indgik i arbejdsgruppen og var tjenstgørende ved hjemmeværnsdistrikterne eller i hjemmeværnsregionens stab.

Dem der var med dengang, kan måske, hvis de ser spillet, genkende fotos og stemmer af bl.a. Gregers Jensen, G.A. Jensen, H.D. Fabricius, E.H. Hansen og Bryde Petersen m. fl.

1976 Modstand Land/By.

Til dette emne måtte der udarbejdes to scenarier: **Modstand Land** og **Modstand By**, da principperne for kampen og vilkårene på land og i by er væsentligt forskellige.

Taktikken og øvelsen.

Ved modstand er Hjemmeværnets opgave at sinke en fjendtlig fremrykning. Det gøres ved at etablere en hindring, der er vanskelig at omgå, f. eks en bro over et vandløb eller i et bebygget område hvor gaderne kanalisere fjendens fremrykkevej. Fra kampstillinger bekæmpes fjenden med panserværnsvåben og håndvåben, når han forsøger at rydde hindringen. Gruppen frigør sig først, når den er i fare for at blive bundet af fjendens ild, eller hvis den risikerer at blive omgæet af hans styrker. Øvelse **Land** var placeret i Høvelte øvelsesterræn ved Ellebækken vest for skydebanerne. Øvelse **By** var placeret i "Magasinkrydset" i Kgs. Lyngby.

Orientering om modstanderen (E-spillet).

E-spillet skulle vise taktikken og sammensætningen af de forreste WAPA enheders fremrykning i åbent land og i by.

Forsøgsgruppe modstand.

På loftet i Rigensgade ved Hjemmeværnsdistrikt III huserede dengang en lille gruppe entusiaster, der "legede" med at fotografere blandt andet WAPA modeller i små tableauer.

Dem engagerede vi, og de byggede efter anvisninger et stort terrænbord og fremstillede de nødvendige modeller til en WAPA opklaringsenhed, så det kunne ansueliggøres, hvorledes en opklaringsenhed rykkede frem gennem det åbne land.

De tre entusiaster, der uden tøven påtog sig opgaven og byggede og fotograferede, var fotografen Hans Toft og modelmagerne Martin Neve og Bredahl senior.

Her rakte vores fotoarkiv ikke. Der skulle bruges fotos af opklaringsenheder der viser, hvordan de rykker frem ad veje og gennem terræn, hvordan de overvinder hindringer og deres taktik ved sammenstød med modstanderen.

WAPA kampvogn beskyder en hindring.

Entusiastiske frivillige fra Hjemmeværnsdistrikt III havde netop præsenteret hjemmeværnsregionens uddannelsessektion for deres ide med at opbygge små tableauer af terrænuudsnit med Warszawa-pagt køretøjer og kampvogne, som de affotograferede. Det var meget livagtigt, og lige det vi havde brug for netop nu.

De byggede nu et stort terrænbord, hvorpå fjendens taktik kunne vises. De opfindsomme modelbyggere fremstillede også en russisk kampvognshjelm, som var meget virkelighedstro, ligesom de fik røg ud af kampvognskanonerne og ild i målet, når kampvognen skød. På dette terrænbord blev E-spillet til Modstand Land nu fremstillet.

Kanonskuddet.

Lyden af kanonskuddet havde sin egen historie. Ved nogle fotooptagelser på Farum øvelsesplads viste en af statisterne os en brønd i haven til gården Hedebolund. "Hør lige" sagde han og smed et tændt kanonslag, et såkaldt "blålyn", ned i brønden. Lyden af braget blev sendt op i luften, og det lød fuldstændig som en granat på vej mod målet.

Vi (de faste) lukkede øjnene, gentog spøgen og optog lyden på bånd. Den blev anvendt til at illudere scenen, hvor kampvognen skyder og dræber to hjemmeværnsfolk. For en hjemmeværner kender fantasien ingen grænser!

Modstand By måtte vi anskueliggøre på en anden måde. Her ville det blive for vanskeligt, meget tidskrævende og også dyrt at fremstille en by-model, så her måtte findes en anden løsning. Et lille reklamebureau, enmandsfirma i Hørsholm, var "tilfældigvis" ejet af en frivillig, Leif Hændler. Det var så heldigt, at han, udover evnerne at kunne tegne, også var E-officer ved Hjemmeværnsdistrikt II. Han vidste, hvordan uniformer og materiel hos WAPA så ud, og så kunne han tegne det. Som han selv sagde: "Det eneste jeg ikke er god til at tegne, er hunde"!

Han fremstillede nu et større antal akvareller, der viste, hvordan en WAPA stødtrop rykker ind i et byområde. Det hele blev nu affotograferet, og de 50 dias blev til E-spillet Modstand Land/By.

Hermed afsluttedes den første cyklus, og en ny kunne påbegyndes.

Tegneren.

Igen engang viste hjemmeværnets mangfoldighed sig. Endnu et frivilligt talent med de rette evner dukkede op på det helt rigtige tidspunkt. En selvstændig reklame-mand, Leif Hændler, med kendskab til WAPA materiel kunne tegne. Han producerede et større antal akvareller, der viste en WAPA stødtrops fremrykning ad Lyngby Hovedgade og frem til "Magasin krydset".

Her mødte den onde fjende sin skæbne i form af en hjemmeværns-gruppes velrettede ild.

13. Anden cyklus 1977-1980.

En ny cyklus blev igangsat i 1976, så første nye emne kunne være klar til brug i 1977. Der var selvfølgelig løbende sket justeringer og forbedringer, men ellers skulle konceptet være det samme. De taktiske emner i den nye cyklus var naturligvis som tidligere, da hjemmeværnets opgaver ikke havde ændret sig. Det nye var, at der i E-spillene blev fokuseret på nye typer af Warszawapagt enheders taktik og materiel. Her var udviklingen jo ikke gået i stå.

1977 blev også det sidste år, hvor jeg deltog i produktionen af "Årets emne". I midten af august måned tiltrådte jeg ny tjeneste i uddannelsessektionen ved Hjemmeværnsstabens OU-afdeling. Jeg blev dog (gen)brugt som coverfoto iført russisk kampvognsdragt i "Årets emne" 1978, overfald (se "Årets emne 1978).

"Årets emne" 1977 Sikring og Bevogtning.

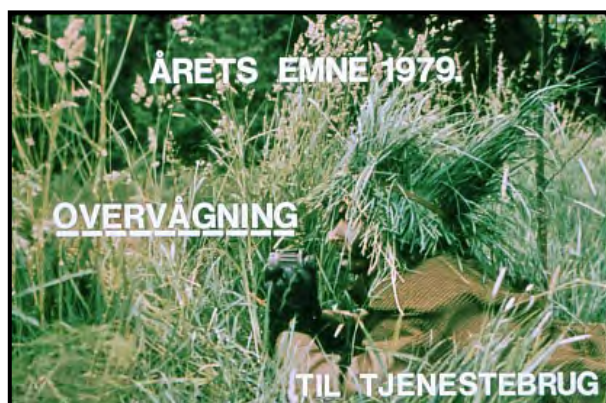
Her blev sat fokus på specialstyrkers metoder herunder frømænd. Her blev vist, hvordan de kan landsættes og opererer. Øvelsen var henlagt til Farum øvelsesterræn, hvor en ny gård, Hedebolund, blev udvalgt til bevogtningsobjekt, da det tidligere objekt fra 1973 som tidligere nævnt var brændt.

E-spillet omhandlede frømænd. Her var frømandskorpset, der havde base på torpedostationen i Kongsøre, særdeles hjælpsomme både med informationer om, hvordan frømandsenheder opererer, men også med "levende frøer" der agerede skuespillere til en del af de nødvendige fotos.

"Årets emne" 1978 Overfald.

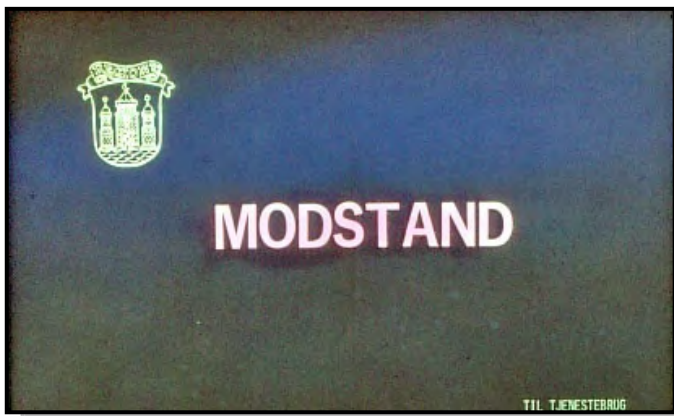
Det satte fokus på særligt sårbare fjendtlige enheder, der befandt sig bag de forreste angribende enheder for eksempel kommandostationer, særligt kommunikationsudstyr, radar og radiokædekøretøjer, forsyningskøretøjer m.m. Øvelsen var et ildoverfald på en fjendtlig radarvogn, der var observeret holdende ved nærkamphuset på øvelsespladsen i Høvelte.

"Årets emne" 1979 Overvågning.

Her blev der sat fokus på mange forskellige fjendtlige enheder og deres materiel samt, hvorledes der meldes om det.

Øvelsen var henlagt til Farum øvelsesterræn og omfattede blandt andet oprettelse af en stationær observationspost og overvågningspatruljens forhold.

"Årets emne" 1980 Modstand.

Materialet blev det sidste fremstillet af Hjemmeværnsregion VI. Det var et genbrug af 1976 spillet med enkelte justeringer. Publikation og E-spil var næsten identiske med 1976 udgaven, ligesom øvelserne igen var henlagt til Høvelte øvelsesterræn og "Magasin-krydset" i Kgs. Lyngby.

I "Årets emne" Modstand 1978 og 1980 er anvendt en russisk kampvognsdragt lånt på TLBS.

Hjelmen er lånt af Bornholms Hjemmeværn, der fandt den på Hammerknuden på Nord-Bornholm. De påstod hårdnakket, at den ikke kunne være skyllet op, da den lå for langt inde på land, men hvad skulle en russisk kampvognssoldat dog der? Man kunne bedre forstå det, hvis det var et par svømmefødder! Det var nok snarere en stakkels russer, der i Stralsund eller på Rügen har tabt den under en af de mange landgangsøvelser, hvor man trænede et angreb mod Fakse bugt!

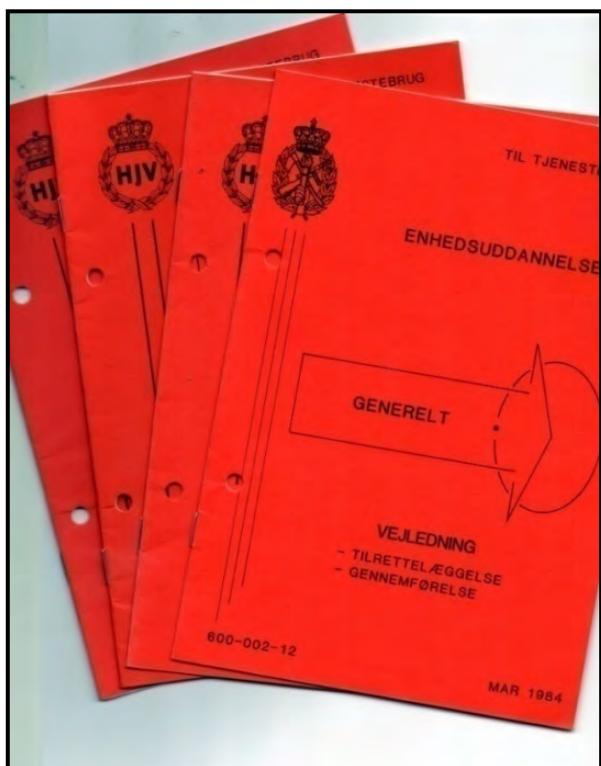
"Årets emne" havde nu haft sin tid. Et spændende projekt lukkede, og hjemmeværnsregionen skulle videre mod nye udfordringer.

14. Hvad der siden hændte.

Hjemmeværnskommandoen tager over.

Flere af de faste officerer, der havde deltaget i Hjemmeværnsregion VI projekt "Årets emne", var nu rokeret til nye stillinger, og flere var avanceret. Major K. Bæk var blevet oberstløjtnant og chef for OU-afdelingen i Hjemmeværnsstaben. Bæk mente nu, at hele landet kunne have gavn af "Årets emne" systemet og satte derfor projektet i gang. Jeg var kommet til U-sektionen sammen med blandt andre kaptajnerne T.C.J. Nielsen og J. Schilling- Hansen. Vi fik nu til opgave at udarbejde de fire taktiske emner til gavn og glæde for alle hjemmeværnsgrene i hele landet.

Nu skulle det ikke hedde "Årets emne". Københavner-neurosen var ikke glemt. Alle emner skulle også udsendes samtidigt, og det skulle nu hedde "Enhedsuddannelse", men opbygning og indhold blev efter den gamle og kendte Hjemmeværnsregion VI recept. Hjemmeværnsstabens Uddannelsessektion producerede herefter, i samarbejde med Hjemmeværnsskolen, et komplet sæt taktiske uddannelser for gruppen omhandlende de fire indsatsmåder og med det indledende emne "Grundlæggende Enhedsuddannelse". Da Hjemmeværnsstaben var en fællesværnsstab, skulle produktet naturligvis kunne anvendes af alle grupper med taktiske opgaver i Hærhjemmeværnet, Marinehjemmeværnet og Flyverhjemmeværnet.

Dette var nok den første af flere fejl. Når man søger at tilgodesee alle, tilgodeses ingen og dermed mistes den egentlige målgruppe: Den almindelige hærhjemmeværnsgruppe. Der blev fremstillet et fiktivt kort (bilag 8) med et område, der kunne rumme opgaverne for de tre hjemmeværnsgrene. Området blev døbt Havneby. Et troppetegn for en gruppe og en pil der symboliserer fjenden som rykker frem mod en hjemmeværnsgruppe blev det gennemgående symbol på alle de materialer og hjælpemidler, der blev fremstillet.

Til Marinehjemmeværnets bevognings- og nærforsvars-grupper blev der udarbejdet særlige øvelser knyttet til havne og støtte til Søværnets skibe i havn.

I stedet for en samlet publikation blev der fremstillet et antal generelle hæfter med vejledninger, grundmaterialer til fremstilling af OHP-plancher, WAPA taktik, uniformer og materiel. Måltrettet til dem, der skulle udføre de forskellige opgaver, var der specifikke hæfter om gennemførelse af det taktiske emne således:

- Øvelseslederen/tilrettelæggeren.
- Skydeinstruktøren.
- Gruppeførereren.

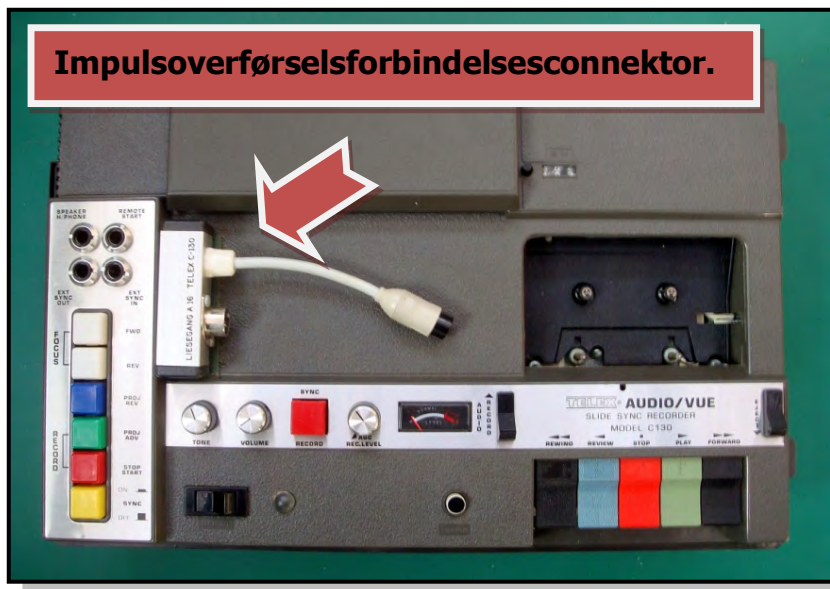
E-spillene skulle ligeledes dække bredt og vise noget om alle hjemmeværnsgrenene. Fotos blev fremstillet på grundlag af akvareller udarbejdet af tegneren Leif Hændler. Lydbåndene blev fremstillet på kassettebånd, der nu var oppe i tiden. Hvert hjemmeværnsdistrikt blev tildelt to kassettebåndoptagere og to Liesegang dias projektorer samt et ekstra antal til hver hjemmeværnsregion. Båndoptageren havde indbygget synchromat, så man skulle bare forbinde båndoptageren med dias fremviseren, så kørte det. Sådan oplevede vi det da også, da vi fik forevist anskaffelsen ved leverandøren, men da vi fik den hjem, skulle vi lige have en hovsa oplevelse.

Fordelen ved de indkøbte kassettebåndoptagere var, at de havde en indbygget "synchromat", der overførte billedskiftene til dias fremviseren.

Hjemmeværnskommandoen (OU-AFD) valgte selv båndoptageren, der blev indkøbt ved firmaet Audiovisuelt Centrum, medens Forsvarets Filmstjeneste skulle levere dias apparaterne. Forventningerne var store, da projektgruppen havde urpremiere på det første E-spil med hele OU-afdelingen som tilskuere. Lyset blev dæmpet, apparaterne tændt, og så skete der ikke en sk... Uvist af hvilken grund, det blev aldrig opklaret hvorfor, havde en medarbejder ved Filmstjenesten, i alle de nye dias fremvisere, klippet den ledning over, som skulle overføre skifteimpulserne fra båndoptageren. Vi måtte nu i hast kontakte leverandøren af båndoptagerne, som producerede et overgangsstik, der blev indskudt mellem båndoptager og dias fremviser.

Stikket fik sin egen plads på båndoptageren fastgjort med burretape. Nogen havde sved på panden, andre røde ører, men nu virkede det - heldigvis.

Impulsoverførselsforbindelsesconnector.

Det krævede også lidt humor at forklare fadæsen, da det hele blev præsenteret for alt fast personel i Nymindegab, hvorfor vi gav "dimsen" en kort, simpel og mundret benævnelse!

Kassettebåndoptageren.

Hjemmeværnsskolen får ansvaret.

På en studieperiode for alt fast militært personel på Hjemmeværnsskolen blev projektet nu fremvist og introduceret. Det fik dog en "noget tilbagelænet modtagelse", men blev efter studieperioden fordelt til alle myndigheder, der så skulle introducere og indføre uddannelsessystemet ved alle underafdelinger. Det blev en træg proces, og det slog da heller aldrig rigtigt igennem.

På Hjemmeværnsskolen måtte vores frivillige fra Hjemmeværnsregion VI da også ofte høre om "Københavnriet" - "sådan gør vi altså ikke her, det er kun i Kjøbenhavn", sagde de og mente vist Hjemmeværnsregion VI. Godmodigt drilleri? Tja – men ingen røg uden en brand.

Det er min personlige opfattelse, at Hjemmeværnsskolen syntes, der blev taget noget fra dem. Det var jo skolens ansvar at udvikle og udarbejde reglementsstof og undervisningsmaterialer og at afholde kursus. Med udviklingen og fremstillingen af produktet tog OU-afdelingen i Hjemmeværnsstaben noget fra skolen, som nok mente, at staben kunne holde sig til stabsarbejdet og lade skolen om det, der var skolens. En anden og nok så væsentlig grund var det med "Kjøbenhavnriet". Det gammelkendte og lidt godmodige drilleri regionerne imellem kunne godt tage overhånd og blive mere alvorligt, end det måske egentlig var ment.

Det skal dog bemærkes, at Hjemmeværnsskolen efter studieperioden loyalt overtog det fulde ansvar for produktion, distribution og vedligeholdelse af materialerne.

Det kom også til at indgå i undervisningen på gruppefører- og delingsførerkursus m. fl., men det var ikke nok til at udbrede det og gøre det kendt og anvendt ude i landet. Man skal også huske, at ved Hjemmeværnsregion VI havde det taget flere år at skabe forståelse for systemet og implementere det. Nu forventedes det, at det kunne rulles ud på landsplan efter en 2 timers introduktion på Hjemmeværnsskolen.

Skulle det have succes, var det bydende nødvendigt, at de faste gik i spidsen, men de havde jo ikke historien, og den baggrundsviden med, som uddannelsesofficererne ved Hjemmeværnsregion VI havde opsamlet gennem mange år. Derfor var det da også nok for meget forlangt, at de på den korte tid skulle gå entusiastisk ind i projektet. Man skal også huske på, at hver hjemmeværnsregion havde sine særpræg og deres måde at gøre tingene på tilpasset de lokale forhold.

De var ikke hverken ringere eller bedre til at uddanne hjemmeværnsgrupperne end dette nye tiltag, der blot havde til formål at forbedre den taktiske uddannelse og med de nye materialer gøre det lettere og mere spiseligt for instruktøren og aktørerne at gå til. Selvom der lå et åbent tilbud om opsøgende virksomhed og "konsulentstøtte" fra OU-afdelingen, hvor vi kunne rejse ud og hjælpe med til at starte projektet op, var der kun enkelte hjemmeværnsdistrikter, der bad om hjælp til at introducere uddannelsen for deres frivillige.

- Og så blev der stille. – Meget stille!

Det må nok erkendes, at det aldrig rigtigt slog igennem på landsplan. Heraf kan man vel lære, at hvad der er godt for én hjemmeværnsregion, ikke nødvendigvis er det for alle, og da slet ikke når det skal tilpasses for at tilgodese tre hjemmeværnsgrene med tilhørende kvindekorps, der i såvel tjenstlig henseende som kultur er meget forskellige.

15. Afslutning.

Når Hjemmeværnsregion VI var i stand til at løfte så stort et projekt som "Årets emne" og fastholde det i 8 år, skyldtes det blandt andet, at ressourcerne og arbejdsopgaverne blev fordelt på en anden måde end ved de øvrige hjemmeværnsregioner.

Grunduddannelsen, føreruddannelserne og visse specialistuddannelser blev gennemført ved hjemmeværnsregionen, mens funktionsuddannelserne blev gennemført af hjemmeværnsdistrikterne enten alene eller som et klasesamarbejde mellem flere distrikter. Ved at fordele kræfterne på denne måde blev der tid og mulighed for at trække på uddannelsesofficererne til projektarbejdet. At cheferne for distrikterne ikke altid var enige heri, er en anden sag!

Endvidere havde hjemmeværnsregionen opbygget en stor pulje af frivillige og særdeles dygtige instruktører, der virkede på hjemmeværnsregionens og hjemmeværnsdistrikternes forskellige kursustyper som kursusledere og faglærere og dermed aflastede uddannelsesofficererne. Hjemmeværnsregionens begrænsede arealmæssige størrelse gjorde det også lettere at samle uddannelsesofficerer i arbejdsgrupper på grund af korte køreafstande. Det må have været ulig mere besværligt og tidskrævende for f.eks. Hjemmeværnsregion II at holde et dagsmøde med uddannelsesofficerer, der skulle køre fra Holstebro, Randers og Ringkøbing for at mødes i Viborg.

Hermed slutter beretningen om "Årets emne".

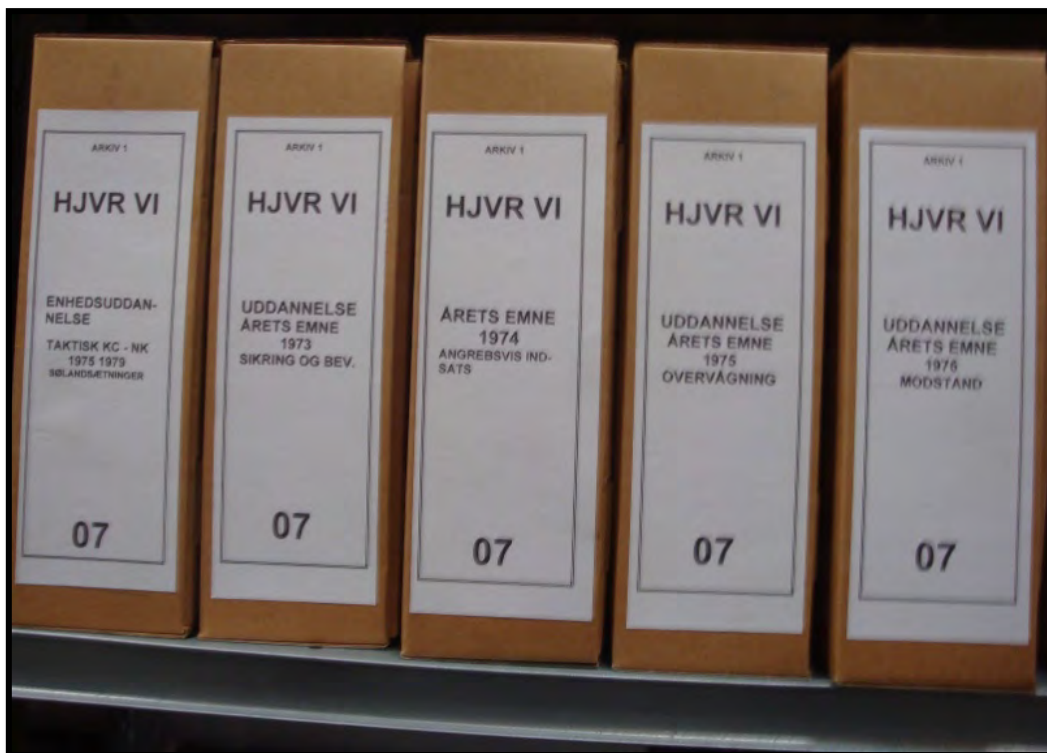
Dette er mine oplevelser om historien, men andre kan godt have en afvigende mening om, hvorledes det gik til. Jeg har i muligt omfang støttet mig til de arkivalier, der er indsamlet om emnet, og som nu ligger i vores arkiv i Glostrup. Fotos og illustrationer er hentet fra de forskellige "Årets emner". Resten beror på stor støtte og hjælpsomhed fra gode kolleger og min egen hukommelse.

Sidstnævnte kan godt være lidt rusten - det er trods alt mere end et halvt århundrede siden "Årets emne" tog sin begyndelse.

Jeg påtager mig derfor det fulde ansvar for indholdet og "bekagler eventuelle fjel og mangler" og beder på forhånd om tilgivelse, hvis sådanne findes og opdages.

Nu hviler de indsamlede arkivalier i sikker havn på arkivreolerne i Glostrup. Hvert emne i sin egen arkivboks indeholdende to komplette sæt af det aktuelle års emne og for de første fire år 1973, 1974, 1975 & 1976 også en DVD med E-spillet overført fra de gamle spolebånd og dias til glæde for eftertiden, og for dem der får lyst til at dykke ned i historien.

16. Henvisninger.

En del af arkivboksene.

Første boks fra venstre rummer, som det måske kan læses og er nogen læsere bekendt, de materialer og det E-spil, Sølandsætninger, der blev fremstillet med det formål at indføre enhedsanalysen i den taktiske vedligeholdelsesuddannelse af kompagnichefer (R. 14) og næstkommanderende (R. 13), der blev afviklet i perioden 1975-1979. Derefter følger den første cyklus af "Årets emne".

Arkivboksens indhold.

1. Publikationen.
2. Introduktionen (dias).
3. Fjendespillet (dias).
4. Spolebåndet (lyd E-spil).
5. Fjendespillet på DVD.

På arkivet i Glostrup har vi endvidere samlingen af standardøvelser m.v. fra udgivelsen i 1968 og frem. Samlingen er ikke helt komplet, men vi indsamler stadig, og håber vi en dag vil være i besiddelse af den komplette samling.

Ligeledes har vi samtlige "Årets emner" komplet fra 1973-1980 med:

- Publikationer
- Introduktion til uddannelsen (dias)
- E-spil (bånd og dias).

E-spil i første cyklus er med lyd og billeder overspillet til en DVD:

- 1973: Sikring & Bevogtning.
- 1974: Angrebsvis indsats.
- 1975: Overvågning.
- 1976: Modstand Land/By.

Endvidere det E-spil "Sølandsætninger" der blev fremstillet og brugt på taktisk kursus for kompagnichefer R.14 og næstkommanderende (R.13) i perioden 1975-1979.

Endelig har vi de fem emner med kassettebånd og dias udgivet af Hjemmeværns-kommandoen.

Samlingen af tilhørende hefter med støttematerialer er ukomplet, men også her indsamler vi stadig.

Eddie Fornø.

17. Bilag.

Bilag 1.

HJEMMEVÆRNSREGION VI

17 okt 1967.

Strandvejen 144,

Charlottenlund.

TE 7747.

U D D A N N E L S E S M E D D E L E L S E nr. 48/67.

Med det formål at lette enhedsuddannelsen ved hjemmeværns-kompagnerne har hjemmeværnsregionen omarbejdet de i HHV BU (II bind) udarbejdede standardøvelser til lokalt øvelses-område fortrinsvis ved SJÆLSMARK-SANDHOLM-HØVELTE.

Rekv. af
standardøvel-
ser m.m. ved

Nedennævnte standardøvelser med tilhørende teorilektioner, der bør gennemarbejdes med enhederne før den praktiske indøvelse, kan rekvireres ved Hjemmeværnsregion VI UMAK, lokal 27, mellem kl. 1230-1600.

HJVR VI.

DEL-øvelser: Overvågning (omarbejdet til terræn ved Gl.Holte-Trørød),
Teorilektion: Overvågning.

Ildoverfald (forberedt).
Teorilektion: Angrebsvis indsats.

Afsøgning og rensning.
Teorilektion: Afsøgning og rensning.

GRP-øvelser: Overvågning (omarbejdet til terræn ved Gl.Holte-Trørød).
Teorilektion: Overvågning.

Ildoverfald (forberedt).
Teorilektion: Angrebsvis indsats.

Afsøgning og rensning.
Teorilektion: Afsøgning og rensning.

Modstand ved bro (omarbejdes pr.1/12 1968).
Teorilektion: Modstand.

Modstand patruljepostens kamp.(omarbejdes pr. 1/12 1968).

Teorilektion: Modstand.

KMPPTR-øvel-
ser:

Angreb på KSN (mørkeøvelse).
Teorilektion: Angrebsvis indsats.

Ildoverfald (forberedt).
Teorilektion: Angrebsvis indsats.

Afsøgning og rensning.
Teorilektion: Afsøgning og rensning.

Modstand ved bro.
Teorilektion: Modstand.

Modstand, patruljepostens kamp.
Teorilektion: Modstand.

Teorilektion: Bivuak.

Det er hjemmeværnsregionens hensigt at udsende ovennævnte øvelser/lektioner m. fl. til hjemmeværnsdistrikter og hjemmeværnskompagner snarest.

.....2

Bilag 1. (fortsat)

2. For enheder, der ikke ønsker at anvende det anviste øvelsesterræn, har hjemmeværnsregionen udarbejdet "Huskeliste for udarbejdelse af taktiske øvelser" samt "Ramme for udarbejdelse af taktiske øvelser". Ved brugen af ovennævnte huskeliste/ramme vil øvelseslederne relativt nemt kunne omarbejde hjemmeværnsregionens standardøvelser til lokalt terræn inden for de enkelte kompagniområder.

3. Det oplyses, at der endnu kan optages et antal elever på vedligeholdelseskursus (R. 16) for DF, HDF m.fl. Kursus tilsigter bl.a. at indføre eleverne i foranvævnte øvelser m.m.

Kursus for
DF, HDF m.fl.
(R. 16).

Kursus afholdes den 4-5 nov 1967 og gentages med samme emne (modstand i by og land) den 17-18 feb 1968.

E B

K. Bæk

K. BÆK

NK/O SEK

HJEMMEVÆRNSREGION VI
Strandvejen 144,
2920 Charlottenlund.
HE 7747

10 jun 1970

U D D A N N E L S E S M E D T E L E L S E nr. 26/70.

Moderne undervisningsform.

I forbindelse med "Årets taktiske emne OVERVÅGNING" har hjemmeværsregionen udarbejdet og fordelt (hjemmeværnsdistrikt/hjemmeværnskompagni) standardøvelsen på GRUPPE- og DELINGS-plan. Øvelserne er fordelt til indsættelse i samlebindet "Hjemmeværnsregion VI standardøvelser", som findes ved alle kompagnier.

Herudover er fordelt et forsøgsmateriale "Gruppeundervisning": "OVERVÅGNING".

Ideen med dette forsøg er, at heftet kan benyttes på f.eks. gruppemøde før en øvelse, således at gruppeføreren kan uddybe gruppemedlemmernes forståelse for den pågældende øvelse.

Denne nye form for undervisning kan således være medvirkende til, dels at skabe aktivitet og engagement, dels at medinddrage deltagerne og bl.a. derved give dem en følelse af medansvar for, at alle får størst muligt udbytte af den planlagte øvelse.

Er denne nye undervisningsform anvendelig for brugerne vil hjemmeværsregionen udbygge næste års emne "ILDØVERFALD" med et lignende hefte, således at der her indgår spørgsmål, tegninger m.m., som direkte fører hen på årets taktiske emne og standardøvelse.

For at få et bredere grundlag for den videre planlægning af næste års emne, anmoder hjemmeværsregionen alle befalingsmand, som har anvendt det udsendte forsøgsmateriale, om at give udtryk for de fordele og ulemper, som denne moderne undervisningsform kan have, enten pr. tlf. HE 7747, lokal 40 el. 32 eller i skriftlig form til O-sektionen ved Hjemmeværnsregion VI Strandvejen 144, 2920 Charlottenlund.

E B

J. Bek.

E B E K

fg. CH O/SEK.

Hvor er det!

Bilag 3. Hovedskrivelsen med bilag.

HJVR VI skr. Nr. O. 180.06-53 af 6. JAN 1972. Udarbejdelse af standardøvelse m.m.

HJEMMEVÆRNSREGION VI
Kastellet
København Ø.
1) 14 56 56

Nr. O.180.06-53
Den 6 JAN 1972.

Til KN E.H. Hansen
KN O. Engelbrechtsen
KN H.D. Fabricius
PRLT G. Søndergård Petersen
PRLT E.E.J.K. Dalgård
PRLT K.O. Guinness
KN S. Lindgreen Hansen
KN C. Rietbergen

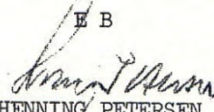
Eft.: Hjemmeværnsdistrikterne.

Emne: Udarbejdelse af standardøvelse m.m.

Ref.: Samtale mellem CH/HJVD II, CH/HJVD V, CH/HJVD IX, CH/HJVD BIR og
CH/O HJVR VI.

Bilag: Direktiv for arbejdsgrupperne.

1. I fortsættelse af ref. har hjemmeværnsregionen nedsat de i bilag nævnte arbejdsgrupper med opgave at fremkomme med forslag til standardøvelser, enhedsskydninger m.m., jf. vedlagte direktiv.
2. Arbejdsgruppernes udkast vil blive forelagt til drøftelse på distriktsledermødet den 22 aug og uddannelsesofficersmødet den 24 aug 1972.

E B

HENNING PETERSEN
næstkommanderende

Bilag 3. Direktiv for arbejdsgrupperne.

Bilag til HJVR VI skr. nr. 0.180.06-53 af 6 JAN 1972.

Direktiv for udarbejdelse af standardøvelser og enhedsskydninger.

1. I fortsættelse af ref. er følgende arbejdsgrupper nedsat:

Arbejdsgruppe 1: KN E.H. Hansen
KN O. Engelbrechtsen
KN H.D. Fabricius

- Opgave:
- a. At gennemarbejde HJVR VI publikation "SIKRING OG BEVOGTNING", således at denne bringes i overensstemmelse med feltreglement H.1. Om fornødent fremlægge forslag til ny udgave af publikationen.
 - b. At fremlægge udkast til indholdet af den teoretiske lektion, der ~~skal~~ støtte og underbygge standardøvelsens praktiske gennemførelse. Udkastet skal udarbejdes som program, hvor spørgsmålene hentes fra publikationen og standardøvelsen. Vedrørende "Oplæggets" opbygning henvises til HJVR VI samlebånd for standardøvelser "MODSTAND" 1972.
 - c. At udarbejde forslag til en gruppestandardøvelse over emnet: SIKRING OG BEVOGTNING.
Formålet med øvelsen skal være, at en gruppe gennem instruktion og øvelse skal repetere de tekniske fremgangsmåder og lære principperne for sikring og den taktiske fremgangsmåde ved bevogtning af et objekt.
Der skal i øvelsen være indlagt momenter, som tilgodeser den almindelige gruppes vedligeholdelsesuddannelse.
Øvelsen skal opbygges under den forudsætning, at delingsføreren tilrettelægger og leder øvelsen og gruppeføreren virker indtrådt som fører for gruppen.

Terræn: Øvelsen skal udarbejdes til afholdelse på Farum eller Høvelte eksercerplads.

Arbejdsgruppe 2: PRLT G. Søndergård Petersen
PRLT E.E.J.K. Dalgaard
PRLT K.O. Guinness

Opgave: At udarbejde et grundlæggende undervisningsmateriale for enhedsuddannelsen.

.....2

Bilag 3. Direktiv for arbejdsgrupperne (fortsat).

- 2 -

Materialet bør have karakter af en øvelse, hvis formål det er at lære enheden samarbejde og øjeblikkelige reaktioner på en række korte kommandoer, som skal danne grundlag for gruppens optræden under feltmæssige forhold. Specielt situationer, som forudsætter enhedens handling uden forudgående instruktion. Øvelsen skal tilrettelægges som overgangsled mellem enkeltmandsuddannelse og enhedsuddannelse og vil som følge heraf evt. være meget bundet i sin form. Øvelsen skal forudsætte, at hver mand i gruppen har gennemført foreskrevet uddannelse i skytte-tjeneste, herunder bevægemåder, våbenføring, ildkampens elementer m.v., samt være instrueret i betydningen af de anvendte kommandoer og fællestegn.

Øvelsen gennemføres uden noget egentlig FJ grundlag, idet formålet alene er at samarbejde enhedens mandskab til at kunne handle hurtigt og korrekt i en række situationer, som taktisk set ikke nødvendigvis har et naturligt sammenhæng.

Følgende momenter kan indgå i en sådan øvelse:

- klar til kamp,
- fremrykning, herunder formationer (kun enkeltkolonne og spredt orden),
- holdt flyverskjul,
- spredt orden,
- dækning,
- sikring ved spejdere,
- overvågning, observation,
- fremrykning efter erkendelse af en fjende,
- passage af vej eller lysning,
- ildoverfald, herunder ildåbning,
- hastig orientering af gruppen og opgivelse af samlepunkt,
- pludselig sammenstød med fjenden,
- forhold ved samlepunkt,
- passage af egen post, kendeord,
- ildåbning, herunder stillingsskifte,
- frigørelse,
- ABC-tjeneste.

Terræn:

Øvelsen skal udarbejdes til afholdelse på Farum eller Høvelte eksercerplads. Der bør udarbejdes skitse over øvelsens forskellige momenter, hvis rækkefølge vil være bestemt af de terrænmæssige forhold.

.....3

Bilag 3. Direktiv for arbejdsgrupperne (fortsat).

- 3 -

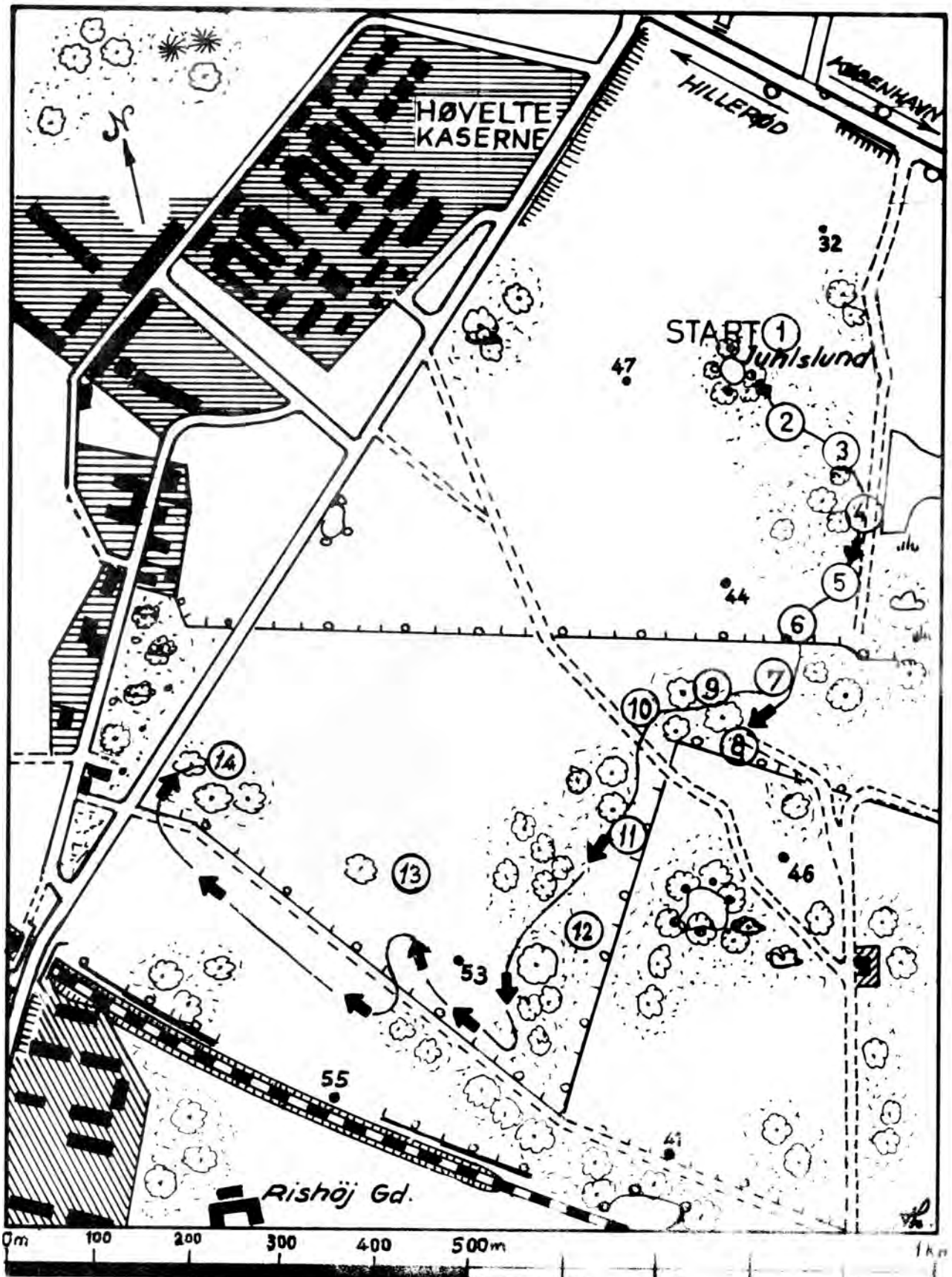
Arbejdsgruppe 3: KN S. Lindgreen Hansen
KN C. Rietbergen

Opgave: At udarbejde enhedsskydninger til afvikling i Jægerspris skydeterræn. Formålet med øvelsen, øvelsens opbygning samt afvikling efter nærmere aftale med O-sektionen HJVR VI.

2. Tidsplan: Arbejdsgrupperne skal aflevere udkast til O-SEK HJVR VI inden 15 jul 1972. I udkastet skal indgå billeder, som understøtter teksten m.m. Udkastene skal af arbejdsgrupperne fremlægges til drøftelse på distriktsledermødet den 22 aug og uddannelsesofficersmødet den 24 aug 1972.
- Arbejdsgruppernes forslag skal være færdigudarbejdet inden 10 sep 1972, således at det kan anvendes ved afviklingen af kursus R.15, R.16 m.v. i efteråret 1972.

Bilag 4. Skitse over rute og momentplacering "Grundlæggende Enhedsuddannelse."

BILAG 1. Øvelsesterræn ved Høvelte Kaserne

Bilag 5. O-SEK skr. Til arbejdsgruppe "Fjendebillede".

HJVR VI skr. Nr. O 180,06-1115 af 14 APR 1972. "Udarbejdelse af fjendebilledet til standardøvelse "Sikring og bevogtning".

HJEMMEVÆRRSREGION VI
Fortunestok 4, Kastellet
2100 København Ø
(01) 14 56 56

Nr. O. 180.06-1115
Den 14 APR 1972.

Til Premierløjtnant G. Søndergaard Petersen
Premierløjtnant K.O. Guinness
Premierløjtnant E. Fornø
Sekondløjtnant P. Horsten

Eft.: Hjemmeværnsdistrikter

Emne: Udarbejdelse af fjendebilledet til standardøvelse
"Sikring og bevogtning".

Ref.: (a) HJVR skr. O.180.06-53 af 6 jan 1972
(b) DL- og UO-møder apr 1972
(c) Samtale mellem CH/HJVD III, IX, HIL og
fg. CH O/SEK HJVR VI

I fortsættelse af ref. har hjemmeværnsregionen nedsat følgende arbejdsgruppe:

Premierløjtnant G. Søndergaard Petersen
Premierløjtnant K.O. Guinness
Premierløjtnant E. Fornø
Sekondløjtnant P. Horsten.

Opgave:

I fortsættelse af ref. (a) at udarbejde udkast til et "fjendebillede", der skal danne grundlag for den lektion, som skal gives personallet før afvikling af årets taktiske emne "SIKRING OG BEVOGTNING".

Tidsplan:

Arbejdsgruppen skal aflevere udkast til O-sektionen ved Hjemmeværnsregion VI inden 1 aug 1972. Udkastet skal af arbejdsgruppen fremlægges til drøftelse på DL- mødet den 22 aug og UO-mødet den 24 aug 1972.

Endelig forslag skal være færdigbehandlet inden den 1 okt 1972, således at dette kan anvendes ved afvikling af hjemmeværnsregionens/hjemmeværnsdistrikternes taktiske kurser i efteråret 1972.

Mødeindkaldelse:

For at drøfte lektionens indhold m.v. indkaldes udvalget til møde mandag den 24 apr 1972 kl. 1500, ved hjemmeværnsregionens O-sektion.

E B

Bæk

K. BÆK

fg. CH O/SEK.

Taktisk kursus for halvdelings- og delingsførere m. fl. R. 16.

Kan du tilrettelægge og lede delingens enhedsuddannelse? Holder du din taktiske viden à jour?

Taktisk kursus for halvdelings- og delingsførere tager sigte på at gøre dig fortrolig med årets „emne“ i enhedsuddannelsen.

Vi beskæftiger os med gennemgang af „årets standardøvelse“ samt med tilrettelæggelse af øvelser, som tilgodeser den uddannelse, dine grupper skal gennemgå. Kursus genopfrisker din taktiske viden, ligesom vi å jourfører den nødvendige førings- og befalingsteknik på delingsplan.

Kursus indeholder endvidere en orientering om nyt udenlandsk materiel m. v.

De anførte kurser er ikke med samme indhold.

På *første kursus* beskæftiger vi os med: „OVERVAGNING“ i by og på land.

Dette er „årets emne“ i 1970.

Kursus afholdes ved hjemmeværnsregionen således:
21–22 feb 1970

På *sidste kursus* beskæftiger vi os med de problemer, der er ved tilrettelæggelse af hjemmeværnets kamp: „ANGREBSVIS INDSÆTTELSE“ både i by og på land.

Dette er „årets emne“ i 1971.

Kursus afholdes ved hjemmeværnsregionen således:
nr. 1 : 14–15 nov 1970
nr. 2 : feb 1971

Kursus afholdes ved enkelte hjemmeværnsdistrikter (se side 33).

Tilmelding skal være ved hjemmeværnsregionen gerne snarest, men senest 14 dage før kursus' begyndelse.

På kursus kan optages halvdelings- og delingsførere eller kommende delingsførere. Kursus er også værdifuldt for kompagnichefer og næstkommanderende.

7

Taktisk kursus for gruppeførere m. fl. R. 15.

Her er det kursus som alle gruppeførere årligt bør gennemgå.

Taktisk kursus for gruppeførere tager sigte på at gøre dig fortrolig med årets „emne“ i enhedsuddannelsen.

Vi beskæftiger os med gennemgang af „årets standardøvelse“ samt med tilrettelæggelse af øvelser for dine folk i gruppen.

Kursus genopfrisker din viden i førings- og befalingsteknik på gruppeplan og omsetter denne viden i føringsøvelser i terrænet, således at du kan være med til at tilrettelægge og lede lærerige øvelser for din gruppe.

Din taktiske uddannelse bliver selvfølgelig samtidig hermed å jourført.

Kursus indeholder endvidere en orientering om udenlandsk materiel m. v.

De anførte kurser er ikke med samme indhold.

På *første kursus* beskæftiger vi os med: „OVERVAGNING“ både i by og på land.

Dette er „årets emne“ for 1970.

Kursus afholdes ved hjemmeværnsregionen således:
7–8 feb 1970

På *sidste kursus* beskæftiger vi os med de problemer, der er ved tilrettelæggelse af hjemmeværnets kamp: „ANGREBSVIS INDSÆTTELSE“ både i by og på land. Dette er „årets emne“ for 1971.

Kursus afholdes ved hjemmeværnsregionen således:
nr. 1 : 17–18 okt 1970
nr. 2 : feb 1971

Tilmelding skal være ved hjemmeværnsregionen gerne snarest, men senest 14 dage før kursus' begyndelse.

På kursus kan optages gruppeførere eller kommende gruppeførere, som har gennemgået et GRUPPEFØRERKURSUS, og iøvrigt alle andre befalingsmænd, som ønsker nye ideer om enhedsuddannelsen.

6

Bilag 7. Timeplan for taktisk gruppeførerkursus R. 15 den 15. NOV 1975.

HJEMMEVÆRNSREGION VI

Timeplan for R.16, taktisk kursus for DF/HDF
i tiden 1 - 2 FEB 1975.

Dato	Tid	Emne	Sted	LÆ	Påkl.
Lørdag 1 FEB	1300	Ankomst	JB	KBM	A/T
	1305-1315	Orientering om kursus	KL	EF	A/T
	1315-1325	Introduktion til enhedsuddannelsen i årets emne OVERVÅGNING	KL	EF	A/T
	1325-1400	Orientering om fjenden	KL	JM	A/T
	1410-1430	Gennemgang af hjemmeførelsernes taktiske principper for OVERVÅGNING	KL	EF	A/T
	1430-1455	Pause			
	1500-1630	Gruppearbejde, spørgsmål/svar OVERVÅGNING	KL	alle	A/T
	1630-1720	Oplæg til øvelsestilrettelæggelse og øvelsesledelse	KL	GSP	A/T
	1720-1730	Afslutning	KL	EF	A/T
Søndag 2 FEB	0830	Ankomst	SJ	KBM	A/E
	0830-0850	Direktiv for øvelsestilrettelæggelse OVERVÅGNING	KL	EF	A/E
	0850-1215	Øvelsestilrettelæggelse, OVERVÅGNING Gruppearbejde. Transport til ØVL-område gruppevis efter lærerens anvisning	KL/ FA	alle	A/E
	1215-1315	Spisning	SJ		
	1315-1330	Uddannelseskontrol	SJ	EF	A/E
	1330-1340	Transport til øvelsesområdet	HØV	alle	A/E
	1340-1530	Øvelsesledelse i forbindelse med standardøvelse: GRUNDLÆGGENDE ENHEDS- UDDANNELSE	HØV	alle	A/E
	1530-1600	Afslutning	HØV	EF	A/E

Steder:
JB = Jægersborg Kaserne
SJ = Sjælsmark Kaserne
HØV = Høvelte øvelsesterren
FA = Farum øvelsesterren
KL = Klassen

Påklædning:
A/T = Uniform M/44 eller tilsvarende m/sko
A/E = Kampuniform, hue, støvler, evt. parka.

Lærere:
EF = PRLT E. Fornø (kursusleder)
JM = KN P. Jessen Møller
GSP = PRLT G.Søndergård Petersen
KBM = PRLT H.J. Andersen

Bilag 8. Det fiktive kort Havneby.

